د لوي څښتن په نامه

په پښتو کې حالتڅېړنه او برياوې

ليکونکی: ډاکتر ماخان مېړی شينواری

خپروونکی: انجنير شمشاد زهير

Ketabton.com

نېټه: ۲۰۲۲ ز ک

Ketabton.com

بن- جرمني

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

سریزه ۳
-- حالتونه او ،،زما،، که... ۴
-- پښتو کې نومځاینیوي او ۱۳
-- د کاسوس رېکتوس او 15
-- د مورږ ستونځې له ژبې... ۱۵
-- پښتو او ژبلاریزي ناوبی.. ۱۷
-- د پښتو ژبې وده ۱۷
-- په پښتو کې د حالتونو یا پېر.. ۲۰
ولې باید دما خبره سمه وي؟ ۲۲
Klitikum = تکیه اړ نومځاینې ۳۰
اینکلیتیکي نومځاینیوي: ۲۸
اینکلیتیکي نومځاینیوي: ۲۹
په پراته حالت کښې ۳۱
په پراته حالت کښې ۳۱
-- د را(در، ور) بیا خوب ۳۲
-- د پښتو ستونځې او ستونځوبې ۳۳
د پښتو خنګه والې، پېر ... ۳۹
سنترپوزېشن..... ۴۱
اینکلیتیکي نومځاینیوي: ۲۸
اینکلیتیکي نومځاینیوي: ۲۹
کابل ته که و کابل ته ۳۹
په پښتو ژبلار کې نوې میدنې:..
کازوس رېکتوس او کازوس .. ۴۲
زما (د ما، یما) پوښتنه ۴۹
په ژبلار کې نوې میدنې ۵۲
تکیه اړ نومځاینیوي ۵۹
حالتونو نوی څېړن-پوهه ۶۴
د پښتو حالتونو د ستونځوبیو بریا ۶۸
د داکتر ماخام مېرې شینواري لیکنې او ژبارې ۸۰
د داکتر ماخان مېرې شینواري ...۸۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

دا د حالتونو څېړنه لکه چې ما کړې او په داسې غزېدلې توګه ورته اړیین شوی یم، په پښتو کې لومړنی ده، نو له دې امله ستاسو پوره پام ورته را اړوم.

تکرار لري، خو مرسته کوي.

لاس ته راوړنه یې په پای کې ده.

د ما لیکنې له یوې څخه وبلې ته وده کړې او په هره لیکنه کې یو څه پرې ور زیات شوي دي.

دا چې ما یو لیک د پوهنتون د پښتو څانګې ته یو لیک لی.لی، باور وکړی د نادرنښت یا ځانستاینې له امله نه دی، خو پهخبرو کې ورسره راتګ ستونځمن وو او دا مې و ځان ته یوه لار پرانستله، هیله ده سر به ونیسي.

ږ

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حالتونه او ،،زما،، که ،،دما،، او نور Causus

یادونه :

۱ - دا لیکنه به کیدی شي بیا ځل څه ولري، خو بیا همغه هوښیاره خبره ده، چې دوه واره کنډلی کلک وي.

۲ – د تازه څېړنې له مخې به دا حالتونه داسې وبول:

۲ ۱ – ګړونی حالت نومیز یا نومیناتیو.

۲۲ – پرېکړونی حالت. اکوزاتیو، خو د څنو کمونو او زیاتونو سره، چې نه یې ډېروم.

۲ ۳- د خاوندوالي حالت. جینیتیو

۲ ۴ – د پسېځاینیوو حالت. داتیو.

دا دې په اړونده لیکنه کې وکتل شي.

له هغه وخته مې چې د نومځانیوو او حالت په هکله لیکنې کړي، نو د همغه وخت راپه دېخوا مې زړه وو، چې دا لیکنه سرته ورسوم، خو په خپل اند او فکر مې ورسره ستونځې هم پوره ډېرې وې .په دې لیکنې دادئ پیل کوم، په دې هیله، چې ژبپوهان او نور د ژبې مینه وال به په کې شوني ونډه واخلي، زه یواځې دا موضوع تاسو ته د خپل اند سره سمه، د ما پر پرلپسې څېړنو بنسټ باندې او په پوره هڅو پوهنیزه توګه وړاندې کوم .دا چې څنګه مخ ته لاړ شو او لاسته راوړنه به یې څنګه او څه وي، دا تاسو ژبپوهانو ته درپاتې دئ.

زما لیکنې ټولې د الماني په مرسته دي، نو دا چې په الماني کې حالت څنګه دئ، هلته روښانه لار شته او ټولې لارې هم د نومځاینیوو او نورو له لارې روښانه شوې دي، خو په پښتو کې داسې نه ده او زه ورسره ستونځې لرم، چې دا نو باید څنګه وشي .دا چې پښتو هم دنوروژبو په څېر پیداښت او د/پیداښت سره سم دا هم یوه پوره ژبه ده، داسې لارې یا خپلې لارې لري، چې زه یې د ما د څېړنو پر بنسټ باندې وتاسو ته ستاسو و مخ ته ږدم ، دا چې څنګه وشي او څنګه د ژبلارې له لارې دي، ستاسو دنده دې وي .که په دې هکله لیکنې ولرو، زه لکه تل په خواشینۍ وایم، چې ترې خبر نه یم او که لیکنې وي هم باور وکړئ، چې دا به خپل څېړنیز غوره-والی ولري او تاسو به ګډ کار ته راوهڅوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حالتونو څېړنپای

ګرانو لوستونکو!

د دې لیکنې څخه مې موخه دا ده، چې دا حالتونه موږ په پښتو کې وڅېړو ، چې څو او کوم دي او په دې برسېره د همدې حالتونو په بنسټ یا مرسته وڅېړو، چې دا د ملکیت له پاره دا دما، دتا سم دې او که نه زما او ستا .موږ دا درې ډوله په ژبه کې لرو، چې ځنې ځایونه دما، دتا او همداسې یما او ځنې بیا زما او ستا او بله ډله یې یما، یتا وایي .دا یوه پو هنیزه څېړنه ده او دا اجازه به ځان ته ورکړم، چې له تاسو درنو ژبپوهان او مینه والو لوستونکو څخه د ګډ کار هیله وکړم.

دا حالتونه د پوښتنو په بنسټ رامنځ ته کیږي

پیل یادونه: په پیل یادونه کې دا پهپام کې ونیسو، چې ما دا حالتونه د الماني حالتونه څېړلي، چې پښتو حالتونه یې ورسره سر نهخوري، خو کتېه مې ترې احستې او پل پهپل به به دې لیکنې کې د دې ستونځو لپارهاوبي ګورو (ستونځوبی لکه ګړوبی)

نومیناتیو**Nominativ** (له لاتین څخه، نومونی یا نومونیز) په ګرامر کې د یوه حالت نومونه ده، چې له هرڅه څخه دمخه (دمخه مې ناسمه،، د هرڅه له مخه،، لیکلی وو) په جمله کې د شي د نخښونې په چوپړکې دی، د دې له پاره دا هم تیپیکي یا نومونییز دی چې د یوه شي د خپلواک کارونې له پاره رامنځ ته کیږي (دا په دې پوهېدنه، چې بې د بل له واکه).

لنډ: دا حالت دی، چې د ،،څوک-، چا – او څه حالت،، بلل کیږي، د یوه حالت سیستم په توګه رامنځ ته کیږي، چې دا نومیناتیو – اکوزاتیوسیستم بلل کیږي.

بیا: د نومیناتیو یا د ،، څوک،،،چا - ،، او ،،څه شي،، حالت.

موږ د ګړنو یا کړ له مخې د دوه ډوله لیکنو سره مخامخ یو:

لومړی:

یوه یادونه پسې شته

سپین یا هغه کار ته ځي

سپین یا هغه کار ته لاړ

سپین یا هغه به کار ته لاړ شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپین یا هغه کار ته تللی وو

څوک کار ته.......

سپین یا هغه

زه کار ته ځم

زه کار ته لاړم

زه به کار ته لاړ شم.

زه کار ته تللی وم.

دویم ډول یې:

زه مڼه خورم

زه به مڼه وخورم

ما مڼه وخوړه

ما مڼه خوړلې وه.

لنډه یادونه: وروسته به وګورو، د ،، زه کا رته لاړم،، په ځای به سم ،، زه وکار ته (و)لاړم،، سم ولیکو. د ژبلار او په ژبلار کې د ما د نوو میندنو په بنسټ (دا دې هملته (همهغلته) وکتل شي).

دا همداسې د دویم کس له پاره ته او تاسې راځې او د ریم کس له پاره هم هغه او هغه راځي(په دې دریم کس کې لیکنه یو ډول ده، خو د ویلو څخه برېښي، چې لومړی ه څرګنده یا روښانه ه ده او په دویم کې بیا دا پڅه ه ده او که بل ډول یې بولی. هغه زور او زورکی مې ښه نه راځي، چې په پښتو کې نه شته)

یعنې په دریواړو کسانو کې یې توپیر یو ډول دی، چې د کړنې پرته یې په څو کړنو کې نومځاینیوی هم بدلیږي، نو له دې امله دا د څه ـ ، چا- او څه حالت دی.

مور کار ته ځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوک کار ته ځي؟ ځواب: مور

د وروستنیو څېړنو پر بنسټ باندې به وګورو، چې داپورته داسې لیکل کیږي:

مو وکار ته ځي

څوک وکار تهځي؟ ځواب: مور

کالیمینځی خرابیږي.

څه شی خرابیږي؟ ځواب:کالیمینځی

یادونه: ماته هم دا نومونه توکلي د لیکونې (قلم) خولې ته راځي.نه پوهیږم،،چې دا اله، چې کالي پرېمینځي،کالیمینځی، کالیمینځونی یا کالیمینځونکی وبولو. او که نه،نو کالي مینځلو اله. څنګه مو چې خوښه وي.

جینیتیو **Genitiv** Der

جینیتیو د الماني ګرامردویم حالت دی.

دا به موږ په پښتو کې هم اسې روښانه کړو، چې د خبرو باید وي:

لومړی: دا حالت د ملکیت حالت یا د ،، ،،دچا،، حالت په نامه هم یادیږي.

یادونه: په نومیز حالت ،، چا-،، وو او دلته ،، د چا-،، حالت دی.

بیلګې: ،،د ګاونډې کور،،.

دا د چا کور دي. دا د ګاونډې

،، د یوه لرې زنګ غږ،،.

یادونه:

اوس ګورم، چې دا لاندې سم نه دی او دلته باید د اړونده حالت هغه اړونده موږُېم ،، د ،، راشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جینیتیو ،،په څه (شي)،، حالت

هغه په غلا تورن دی.

هغه په څه (شي) تورن دي ؟ ځواب: په غلا

یادونه: په وروسته لیکنو او دما په میندنو کې بهو ګورو، چې دا حالت په پښتو یې هغه زیات د پرېکړوني لپارخ راځي.

Der **Dativ** داتیو (دا اوس موږ په پښتو کې د پسېځاینیوو حالت بولو(ښه یې : دی))

یادونه: دا لیکنه د موږ ورسره بلدې لار سم دي، خو د موږ د نوې ژبلار سره و سمون ته اړتیا لري.

داتیو د الماني ژبې دریم حالت دی یا په جمله کې دریم حالت په ګوته کوي. داتیو د ،، چاته حالت،، هم بلل کیږي.

د داتیوله پاره په الماني پوښتنه پوښتنه کیږي، چې چا ته (سمه پوښتنه یې : و چا ته)؟

بیلګې: زه دې میرمن ته د یادښت کتابچه ورکوم. چا ته د یادښت کتابچه ورکوم؟ ځواب: میرمن ته.

هوګی سوغات سپین ته ورکړ.

هوګی سوغات چا ته ورکړ؟ځواب: سپین ته

زه زما (دما) ملګري ته یوکتاب سوغات ورکوم.

چا ته سوغات ورکوم؟ځواب: زما(دما) (و) ملګري ته.

د دې حالت سرهېه نږدې څېړنهکې دا حالت ما د پسېځاینیوو حالت بللی. د ما میندنې او نوې لیکنې دا روښانه کوي.

اکوزاتیو Akkusativ

یادونه: د دې حالت اړونده حالت لیکنې په نورو حالتونو برېښي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اکوزاتیو یوګرامري حالت دئ. په ورځني الماني ګرامر کې دا د څلورم حالت سره ترتیبیږي. د دې د روښانتیا له پاره په الماني کې پوښتنه کیږي، چې ،،څه (شی)،، یا څوک او که ،،د چا؟؟؟،،، نو دا له دې امله د څوک حالت هم بلل کیږي.

اکوزاتیو: د ،، چا - یا څه شي حالت

ښاغلی سپین خپل ورور ګوري

ښاغلی سپین د چا لیدنه کوي؟ ځواب: د خپل ورور

یادونه: دا حالت په پښتو کې کله د پرېکړونی حالت دی او کله د خاوندوالي حالت دی، هلته به ورباندې وپوهېږو،

دا پورته غونډاله زموږ پښتو کې داسې ورځنی نه ده، نو دا څنګه ده؟ سمه او که ناسمه.

زه خپل ملګري ته یوکتاب ډالئ یا سوغات ورکوم.

زه خپل ملګري ته څه شی سوغاتوم یا ډالی ورکوم؟ ځواب: یوکتاب

بیا پورته سره ،، و ،، نه دئ لیکل شوی، نو:

زه و خپل ....

دلته له هرڅه څخه د مخه یوه یادونه ده، چې باید پام موورته وي:

له دې څخه د مخه: تر دې وخت پورې مې لا دا حالتونه داسي سم نه وو څېړلي، نو دلته هم هغه غوښتوني څېړنه نه شته.

دا ګرانو لوستونکو لپاره هم کتوره ځکه ده، چې له یوې خوا به د ما پر ستونځو باندې وپوهېږي او دا چې پخپله به هم د لومړي ځل لپاره مخامخ وي، ښه به یې پام ورته راوګرځی.

لنډ: په پښتو کې یواځې پوستپوزېشن شته او بس.

ما دلته سربل لیکلی یا دلته د پښتو اوستربلونه زیات دي او همداسي کیدی شي سیرکومپوزېشنونه هم وي،چې هغه به ګران لوستونکي په اړونده ځای کې ولوستلی شي. د نه کارڅخه نیمګړی کار هم هرومرو ښه دئ، په ډېره بخښنه، که دا کار موسترې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: د دې سر بلونو او اوستربلونو.... باندې خو نه پوهیږم، خو ما هغه د الماني انډول یا د یوه اماني وی انډول د دې له پاره اړیکویونه لیکلي، ناسم نه دی، ځو ستاسو خوښه

دلته به بیا د لړ بیا لوستني سره مخامخ شو، ما که په لیکلو سترې کوي هم، هیله ده، چې تاسو په لوستلو سترې نه کړي.

دې ته هم یوه پیل یادونه:

دلته هم هغه ستونځې، چې لرودې مو د نوو څېړنو سره سمې شوې، خو سره سینه به ورته لرو. دا هم د موږ په هغه ورسره بلده بنه یا پوهېدنه ناسم نه دي، خو په نوې پیدا بنه دي.

یادونه: ما په لیکنه کې پورته څنترپوزېشنونه لیکلي. په راتلونکو لیکنو کې به ګورو، چې پښتو یوائې پوستپوزېشنونه لري او بس.

ـــــ که له الماني څخه یې راواخلو، نو (باید فکر ورته وکړو، چې په پښتو کې به څنګه وي؟) حالت یا کاسوس په الماني کې څلور حالتونه په نخښه کوي. حالت موږ ته ښايي، چې نومن د نورو توکو سره په جمله کې د نومن، د ، ملکیت، داتیو او؟؟؟؟ څنګ نورې څه اړیکې لري. نومن یا نومونه، د هغه ملګري(چې ښځینه نارینه ترې څرګندیږی(الماني یې ارتیکل)) همداسې وکیل یا نماینده(نومځاینیوی) په حالت کې جوړیږي.

دې ته سرې کردان یا بدلون وایي .نومونه، ارتیکل یا نر -ښځینه والی او نومځاینیوي د خپلې دندې له مخې ګردانیږي یا بڼه بدلیږي

حالت د څه له پاره په کار راځي؟Wofür braucht man den Kasus?

د دې له پاره چې د حالت موخه باندې وپوهیږو، غوره ده چې یوځل یوه جمله په پام کې راولو، چې توکي یې ګردان یا بڼه-بدل شوي نه وي .دلته پام ته راځي، چې دا چې دایوګوني حالتونه نه یوائې یوه دنده لري، بلکه د دې له پاره مسئولیت یا دنده لري، چې موږ وپوهیږو .یوه غونډاله چې دا په پام کې ونه نیسي د پوهېدلو نه ده.

دلته یوه بېلګه راوړو:

له نه بڼه بدلون سره :ښځه وروړملا لور خولې ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له بنه بدلون سره : د ورور ښځه د ښوونکي (و) لور ته خولۍ ورکوي.

لاندې یې الماني :

Nicht dekliniert: Die Frau der Bruder geben der Tochter der lehrer der Hut.
Dekliniert: Die Frau des Bruders gibt der Tochter des Lehrers den Hut.

په لومړۍ غونډاله کې د غونډالي ځانګړي توکي بڼه بدل شوي نه دي او په لاس ته راوړنه کې په اړونده حالتونو هم نه دي برابر شوي او په پام راځي، چې غونډاله پوهوړ نه ده .د دې په الماني کې) په پښتو کې باید ځانله څېړني پرې و شي (د څلورو حالتونو غوره دی، چې دا الماني او زموږ په حالت که دا پښتو یې وپوهیږو .

ګردان یا بڼه بدلېدنه شوني کوي، چې د نومه وني یا نومیناتیو اړیکي نورو توکو ته روښانه شي سمه ګردانونه یا بڼه بدلونه یې په الماني کې سمه ده او پښتو کې به ورته پام وکړو.

دا چې په دې غونډاله کې کوم حالتونه او ښنګه راغلي، د الماني څخه یې پیل کوو او بیا پښتو ته راځو.

Nominativ + genitiv Prädikat Dativ+genetiv Akusativ

Die Frau der Bruder gibt der Tochter desLehrers den Huz

ملکیت)؟ + (نوموی ملکیت +داتیو)؟ (نومن کړنه یا پرېدیکات

د ورور ښځه د ښوونکي لور ته خولۍ ورکوي.

لږ تر لږه دلته ګورو، چې د پښتو غونډاله له ملکیت څخه پیل کیږي او پسي ته به ګډ فکر وکړو...

په الماني کې څلور حالتونه دي او په پښتو کې به ورته وګورو، چې ستاسو کار په کې اړیین دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الماني غونډاله په نومونه پیلیږي، خو لاندې پښتو یې په خاوندوالي پیلیږي، پسې نوميناتيو راځي بيا خاوندالی پسې داتيو پسې خولي باندې پرېکړه نه کوم، چي د ګرامر له مخې څه شی دی او پسې ورکوي پرېديکات يا کړنه ده.

د پښتو حالتونه يې داسي

د ورور ښځي د ښوونکي لور ته خولي ورکوي.

يادونه: دا پورته غونډله د نوو څېړنو په بنسټ ناسمه يا ناپوره ده، چې اوس يې بايد- د ماد څېړنو پهبنسټ- داسي وليکو:

د ورور ښځه د ښوونکي و لور ته خولی ورکوي. دا ،، ولور،، د اړونده حالت د نومځاينيوي په ځای راځی او د پسېځاينيوي حالت دی.

د دې پوښتنه به داسي وکړو:

د چا ځوک د چا چاته څه شی ورکوي؟

يادونه: د اوسنی څېړني سره به داپورته داسي وليکو:

د چا ځوک د چا وچاته څه شی ورکوي؟

واکوالی نومونه واکوال داتيو نومونه کړنه.

دلته په پښتو کي د اکوزاتيو حالت ګومان مي دی نه شته .پوښتنه دا ده، چي ايا موږ د اکوزاتيو حالت لرو او که څنګه؟دا د خبرو يوه موضوع بايد وي .په الماني کي هم کله کله داتيو د اکوزاتيو سره رآځي .په پورته غونډاله کي خولی په الماني کي اکوزاتيو دی، خو پښتو کي داسي برېښي، چي نوميناتيو دی، و بيا هم پوره څېړني ته يي اړتيا شته.

نوموی کېدی شي د چا/ د څه شی له ؟ له لارې وپوښتل شي.

دا حالتونه چي پيژندل – او څېړلکيري د همدې پورته پوښتنويونو له لارې کيږي.

يادونه: داحالت او غونډلي يي پهپښتو ژبه کي د پرېکړوني د حالت دی، چي روښانه کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پښتو کې نومځاینیوي او حالتونه:

ما تراوسه (ما ،،پورې،، د مخه ورسره نه وو لیکلی، چي بې له ،،پورې،، څخه ناسم دی) له تاسو سره د الماني نومځاینیوو او همدا ډول د حالتونو په هکله خپلې لیکني ګډې کړې .راځئ، چي وګورو، چي دا به په پښتو کې څنګه وي .دا به هم له الماني څخه په ګټه اخستنه باندې ودانې وي .

یادونه: دا لاندې او دا پسې لیکني داسې څه بیا راغلي، خو غوره دلته دا ده، چې دا د کلیتیکي حالت یوه برخه ده، چې وروستهپورهڅېړل شوې. داچې دا سوچ بوچ نوې دي، نو ګورئ، چې ما هم ورسره څومره ستونځې لرودې دي. هیله ده ، چې ځانان ژبپوهان به یې سره سمې کړي.

اېنکلیتیکي نومځاینیوي:

یادونه:

۱- دلته تکرار شته، خو لوستلیې ګټور بولن.

۲ – دا لیکنه هم وروسته بیا پوره او سمه شوې. دا به د ما په پاى لیکنو، اندم چې سمې شوې به وي. او وبه ګورو، چې دا لیکتیکي یا تکیه-اړ نومځاینیوي دي، چې د پسېځاینی حالت کې کارول کیږي.

موږ د نورو ژبو څخه ګټه اخلو، په زیاتو ځایونو کې د نورو ژبو څخه ګټه اخستل کېدی شي، خو سره ورته ژبنیزې لارې سره نه لري.

په فارسي کې: مېرم.. او نور، مادرم، ...، او نور

په فارسي کې بیا خاوندوالي هغه نومونو لپاره، چې پاى یې بېغږه توري وی، -م،-ت،-ش پسې ترلي او که پاى یې غږلرونکي توري وي، نو بیا پسې -یم، -یت او –یش پسئ ترلي دي.

په پښو کې: ځم، ځو، ځي، ځې ... او ور خو موږ مې (دې، یې) په پښتو د کړنوي پسې، م،ې، ي ترلي او د خاوندوالي نومځاینیوو پسې بیا مې، دې، یې مو د مخه وڅېړل، چې د فارسي بیا د خاوندوالي نومځاى نیوي، ګډ، په دې پوهېدنه چې مې، دې د پسېځینیوي څخه بیلدي. دا هم وروسته څېړل شوي او سم دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې یو لامل دا کېدی شي، چې په پښتو کې د ګړنوي اخر کې دا ورسره زیاتېدنه دکړنوي پسې تړلی یا سره ویلې شوې شته، خو د خاوندوالي نومځای نیوي خپلواک شته دیَ او په درې کې دا نه شته یا داسې نه دي.

دا نور نومځاینیوي به د څنګه والي نومځاینیوي وبولو او ګورو، چې د اینکلیتیکي نومځاینیوو سره توپیر لری.

Enklitische Pronominaاینکلیتیکي نومځاینیوي.

یادونه: دا تکرار دی، خو شاید لږ څه نوي ولري، بیا هم که زه سهوه وم بخښنه به وي.

اینکلیکي نومځاینیوي یوه کیدنه لري، چې له یوه کړنوي سره ورزیات یا ورسره ونښلي یا ورسره ویلې شي. کړنوی + ځانیز پسې تړی ډېر زیات د خبرو ژبه همداسې په شاعریَ کې منځ ته راځي. په ډېرو لیکنیزه ژبه کې ترې ډډه کیږي یا دا د کړنوي سره یوځای په یو بل کې سره وېلې یا ولې شوي، چې یو نوی ویې منځ ته راوړي چې د دې تړنې سره پرېیوهېدنه هم پوره کوي.

د بېلګې په توګه: اینکلیتیکي نومځاینیوي د یوه شي دنده لري، که دا یوه کړنوي سر ورزیات شي.

ګډوله کونه

- کړنویي + ځانیز پسېتړی په وینژبه او لیکنژبه کې مخ ته راځي او همداسې بله برخه یې

- ځانیزمختړي نومځاینیوي یا اینکلیتیکي نومځاینیوی + کړنوی، چې دا دواړه به لږ ترڅېړنې لاندې(دلته مې،، تر،، لیکلی، خو ناسم دی. سم یې ،، د ،،) ونیسو.

دا نومځاینیوي، نو څنګه روښانه کړو، چې کوم دي؟

که غواړې عکسونه درته ښایم. که غواړې وتا ته عکسونه ښایم.

د او پورته د مخه راولي سره بیا راغلی، خو پام ورته وکړیَ. د ما یې لرېکولو ته زړه نه کیوږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کاسوس رېکتوس او کاسوس اوبليکوس کارونه

يادونه: دا لاندې څېړنبرخه نيمګړې ده، خو وروسته به نور ليکنو کې پوره شوې.

کاسوس رېکتوس د نوميز او اکوزاتيو حالت لپاره د اوسمهال لپاره کارول کيږي. يوه ځانګړنه شته او هغه داسې ځانيز نومځاينيوو کې اوبليکوس د الماني و اکوزاتيو ته کارول کيږي. کاسوس اوبليکوس تل کارول کيږي، که يو اديوزېشن په نوم تکيه کوي. ځانګړنې په پوستپوزېشنونو کې شته، چې ،، کې، باندې، ته، د پاسه، زيات په رکتوس کې وکارول شي. کاسوس اوبليکوس د تېروخت بڼه کې نوميز حالت کې هم کارول کيږي.

يادونه: دلته دې اندونه سره ګډ شي. دا څېړنه بل ځای کې پوره څېړل شوې.

دا نسبتي وی و پسې ځاينيوی ياپوستپوزېشن ،، ته،، ته يو اوبليک دی. د الماني داتيو څنګه والي ته انډول دی او له دې سره د پوست پوزېشن په څير د موخه لور (چېرته) دنده لري.

بيلګه: و کور ته ځم.

پرمېز(حالت) باندې (اړيکوی) د انګورو (خاوندوالی حالت) له جنډې (حالت) څخه (اړيکوی) انګورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړيکوی) وتا(حالت) ته (آړيکوی) دروړه.

ګورو، چې دا مې تر اوسه پورې سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفيمونه دي، لکه ،،د،، د خاوندوالي مورفېم.

دلته ټول اړيکويونه پسې ځاينيوي يا پوستپوزېشنونه دي.

د موړ ستونځې له ژبې سره چېرته دي؟

موږ په رښتيا په خپله ژبه کې ډېرې ژبلاريزې ستونځې لرو. ما چې خپل څه باندې دوه کاله ليکلی وو، اوس و ما ته په ځانګړې توګه په حالتونو کې ډېرې ستونځې ليدل کيږي، چې په اوسنيو ليکنو کې مې سمې کړي.

ما ليکلي وو: زه باغ ته ننوتم. باغ نوم دی. دا حالت ،،باغ ته،، نه کړوني دی. ،،ته،، پسې ځاينيوی دی، نو بايد چې له نوم څخه د مخه د دې پسېځاينيوي اړونده مورفيم ورزيات شوی وي، چې غونډله سمه شي او هغه د يوه ،، و ،، له نوم سره د مخه بايد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورزيات شي. اوس به يې سم وليکو: و باغ ته ننوتم. نوره به هم ښه وي، که دا زه ورزيات شي، چې ،، زه و باغ ته ننوتم،،. دوه نورې غونډلې.

پخوا مې ليکلي: باغ ته ننوتم، باغ کې ...، د باغ نه ووتم. دا کليوالي دي، خو معياري يا ښهيې ژبلاريزې ناسمې دي. دا به سمې داسې وليکو: و باغ ته..، په باغ کې...، له باغ څخه...

په دې هکله مې ليکنې شته.

د ما يوه هيله: که هر چا يو څه سم وليکل، خو دا د بل چا لپاره پروا ونه لري او ودې منې او ناسمون يې تل بايد سم شي.

لاندې به کليوالي ليکنې او معياري ليکنې سره يا ښه د حالتونو غونډلې سره په ګډه وګورو:

زه باغ ته ننوتم	زه و باغ ته ننوتم.
زه باغ کې يم.	زه په باغ کې يم.
زه د باغ نه لاړم او نور.	زه له باغ څخه لاړم(ولاړم)
دما سره	له ما سره
په ميز شته	پر ميز باندې شته
ما پورې راشه يا	تر ما پورې راشه
تر ما راشه.	تر ما پورې راشه

انګليسي نوموېونه، چې د يوه حالت اړوند دي

بيا او بيا ليکم، تر منځ...، ترمخه، ... او او دا ټول ناسم دي. تر يواځې او يواځې د پسېځاينيوي مورفېشم دی، چې دا پسېځاينيوی يې ، پورې دی او پس.

دا مو هم بايد په پام کې وي، چې پښتو يواځې او يواځې پسېځاينيوي لري او دا دي:

پورې، ته، سره، څخه، کره، باندې، کې، او نور يې تاسو وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتو او ژبلاريزې ناوبی ستونځې يې

پښتو پنځه زره کلنه ځوانه ژبه ده.
ولې ځوانه؟
په افغانستان کې تر ۱۹۳۰ ز ک پورې د افغانستان رسمي ژبه يواځې فارسي وه. په هغه وخت کې د
پښتو يوه ټولنيزخوزښت بنسټ په جوړېدو(۱۹۳۱ زک) ، په (۱۹۳۲) د کابل پوهنتون او په(۱۹۳۷ ز ک) کې د پښتوټولنه جوړ شول، په ۱۹۳۶ ز ک کې د سردار هاشم خان د حکومت په دوره کې پښتو دولتي رسمي ژبې ته پورته شوه، سره له دې، چې په هغه وخت کې پخپله پښتنو هم دومره پام ورته نه دی کړی. په ۱۹۶۴ ز ک د لويې جرگې لخوا پښتو سراسري ژبه ومنل شوه او ملي ژبه هم شوه.
له دې څخه داسې برېښي، چې پښتو ژبې د کار وخت- په داسې لړه سويه- له ۱۹۳۶ ز ک څخه بايد پيل شوی وي او قانوني ، د قانون له مخه يې دا په ۱۹۶۴ ز ک بيا ومنل شو، چې په دې وخت کې ورته پښتانه مشران هم داسې لږ را بيدار وو.
سرلښکر يې:
دا خپله دنده بولم ووايم، چې سر لښکر يې همهغه له اول څخه خدای(ج) بخښلی ارواښاد وزير محد گل خان بابا وو، چې د هغه وخت د واکوالو سره يې د يوه ورور په څېر اړيکې لرودې، په ژبه او هيواد مين انسان وو او د دې توان يې لاره، چې د ارواښاد رېښتين صيب له خبرو يې دا پنځه د پښتو ستوري هر يو ارواښاد خبيبي، اوربناد بينوا، ارواښاد رښتين، ارواښاد خادم او ارواښاد..... روزلي او د وينا له مخې يې سياسي ستر ملاتړ وو، خو سره له دې هم دې ژبې لاتراوسه هغه خپل قانوني ځای په دولت کې نه دی نيولی.

د پښتو ژبې وده

(c) ketabton.com: The Digital Library

له پورته څرګندوني څخه نو همدا لامل دی، چې پښتو ژبه مو په هره پوهنیزه ریښه کې هم پوره ستونځې لري د ژبې تر ژبلار یا ګرامر پورې. د پوهنیزو پوهنتون او د ښوونځي د کتابونو پښتو خوندیونه نه لرو، هغه مسلکي وییونه یې ټول عربي دي، چې پښتانه یې د پوهېدني سره د پوهېدلو ستونځې هم لري، خو دوی هم په هغه وخت او لاتراوسه څه نه کوي یا څه نه شي کولی، پرته له ما څخه، چې د شمېرپوهني ځلوېښت کتابونه مې په پښتو ژباړلي او لیکلي د داسې څه فزیک سره، د پښتو د دوه ګرامرونو سره او همداسې څه نورو کتابونو سره، دا چې دا کار څنګه شونی وو، دا به په بل ځای کې ولیکم (باور وکړئ او لوړه کوم، چې دا مې د ځان ستایلو له امله نه لیکم، خو د نورو یې و دې کار ته راهڅونه مې موخه ده).

دا هم باید په کلکه ووایم، چې په داسې حالاتو او دې لړ وخت کې، که څه هم دولتي پوره پاملرنه دومره نه ده ورته شوې، دې ژبې او د هغه وخت دموړ ستورو د نورو هغه وخت ځوانانو په مرسته دې ژبې ته پوره کار کړی.

دلته مې – له دې لیکنې سره- هغه بنسټیزه موخه په پښتو ژبه او ورسره لرلو ستونځوبیو کې ده.

د پښتو په ژبلار کې هغه بنسټیزه ستوځې:

زه به د موړ ستونځې په حالت(پېر، کاسوس یا د الملني فال) کې وڅېړم او په نورو برخو کې هم د دې ستونځو لاملونه ورته دي.

دا چې ژبه مو یوه زړه ځوانه ژبه ده، نو ګرامر یې هم باید د ژبې ځوانۍ ته ورته یا ورسره ځوان وي، دا په دې پوهېدنه چې ژبلار مو له پخوا څخه راته نه دی پاتې - که وي، نو پوره ناپوره به وي- او همدا اوس مو باید چمتو کړی وي. دا چې خپل ګرامر مو لا تراوسه نه لروده او لړ تر لړه په معیاري توګه، نو باید دا ستونځې مو د نورو ژبو په مرسته اوبی کړې وی، چې هغه زیاته ونډه په کې فارسي یا عربي ژبې باید لرودې وی، ځکه چې موړ د هغه وخت ژبپوهان ټولو د هر مسلک هر څه مو باید له فارسي رانیولي وی او هغه مو څه نومونه همداسې مسلکي ، چې لرو یا لرودل هغه لا د مخه له فارسي- چې د موړ یواځنۍ رسمي ژبه وه – رانیولي وي، نو د موړ د هغه وخت پوهانو ته اړین نه برېښېده یا نه پرې پوهېدل، چې د فارسي د ښه بلدتیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

له امله پښتو انډول ورته ولټوي او ومومي. پښتو چې د زده کړې ژبه نه وه، خو نه دا چې نابلده بلکه پردۍ برېښېده. موږ د نورو ژبو په مرسته د پښتو ګرامر هم د پښتو د جوړښت سره سم د پښتو ژبلار ترتیبوو، خو د پښتو د نوې منځ یا میدان ته راوتلو له امله مو د پښتو ژبې سره هم باید ستونځې شته وي، چې هغه بیا د ګرامر په لیکلو کې راڅرګندیږي. په دا وروسته وختونو کې هم، که پرته له عربي مو له نورو ژبو څخه د مرستې اخستلو له امله او د ګرامر د توپیروالي له امله، ګرامري ستونځې منځ ته راځي، چې زه به یې په دې لیکنه کې هغه څرنګوالي ته ګوته ونیسم او همداسې له بلې لورې موږ د پښتو ژبلار یا ګرامر د نورو پښتو ژبپوهانو له ژبلار څخه رانیسو او هغو دا کار ځکه سم نه شي کولی، چې دوي پښتو زده کړې، بې له دې، چې سم یې و ژبلار ته وررننوځي. د دې څرنګوالي ته به هم ګوته ونیسم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پښتو کې د حالتونو یا پېر سره لرلې ستونځې

پیل یادونه (ځان ستاینه نه ده، خو اړیین راته برېښي، چې هرڅنګه وي لږ. تر لږه ستاسو پام دې دما لیکنو ته راواړم): ما له ښوونځې څخه را په دیخوا له پښتو ژبې سره زوره مینه لروده او اې چې په څلورم ټولګي کې - دامې په یاد دې، چې - د بېګانو سره بلد وم او نږدې دا اخر شپاړس کاله مې په ژوره توګه د ژبې سره کړونی کار پیل کړی او دا هره ورځ ډېر ساعتونه، چې لاس ته راوړنه یې د دوه ژبلار کتابونو لیکل وو، په ژبه کې سمونونه (هغه وییونو ته کتنه شوې، چې موږ یې ناسم کاروو، دا له سلنې څخه نیولې، چې په پښتو ژبه کې ځای نه لري، تر اوبلن پورې، چې د ،، بهیدونکي،، په ځای یې ډېر ناسم کاروي او دا چې د سویي او معیار لپاره کچه کارولکیږي، دا مې باید باور وي، چې د موږ لیکنوکي څوک یا ژبپوهان نه پرې پوهیږي او دا سې نور هم). د دوه ژبلار کتابونو سره مې ژب اړوند اته کتابونه لیکلي په ketabton.com کې یې ګران لوستونکي لوستلی شي او دا مې هیله هم ده، چې که دما لیکنې سمې نه وي، نو ......

اوس هغه ما ژبلاریزې لرلې ستونځې:

بېلګه به همدا له حالتونو څخه راوړو:

موږ لیکو: د هغه نه، د هغه څخه، له هغه څخه او

د هغه سره، له هغه سره.

ما په ،، له ...څخه او د... سره،، باندې یوه ستره لیکنه وکړه، چې دا مې په همدې دوه ډوله ناسم ولیکل، چې ګوندې دا یو دې ،، له،، سره وي او دا بل دې له ،، د ،، سره وي.

دا تر هغې پورې راته سمه برېښېده، چې پوه شوم دا ، د ،، د یو مورفیم په توګه د یوه نوموي (نوم، نومځاینیوی) سره راځي، چې د هغه واکوالی ښايي، له دې پوهېدنه داسې ده، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دی، لکه د هغه کتاب یا همداسې د سپین کتاب، نو دا را ته له هغې څخه وروسته سم برېښېده او پسې بیا په دې اند شوم، لکه د موږ ټول ژبپوهان تراوسه پورې، چې دا له... څخه دی، دا په دې پوهېدنه، چې دا یو سنترپوزېشن دی، په دې پوهېدنه چې نوموی یې په منځ کې راځي او د موږ ټول ژبپوهان یې ،،سربل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوستربل بولي،، ، چې زه په رښتیا نه پرې پوهېږم او نه مې چېرته ولوستل، چې ولې.

دا باید ووایم، چې د موږ ټول پوهان او همداسې ژبپوهان هم ډېروخت د یوه څه پوره پېژند نه ورکوي او هغه کاروي، چې دا مو هم یوه بنسټیزه ستونځه ده.

اوس هم داسې انګېرل کېږي، چې هغه د انګرېزي from او الماني von لپاره موږ د پښتو انډول ،، له،، بولو یا داسې شاید کله، کله ،،څخه یا نه ډېر کم او که وي، نو له دباندنیو ژبپوهان څخه به ،، له...څخه،، او له ما څخه هم زیات ،، له... څخه،، لیکل - یا بلل شوی وي، چې ،،دما،، وروسته، چې دا د ما میندنه ده، لږ ګوته ورته ونیول شي او لیکنې پرې یو څو لرم، چې د کټلو وړاندیز یې کوم، چې دا په ژبه کې راته د ما یوه ستره لاس ته راوړنه هم بریښي.

له دې سره مې باور دی، چې موږ د پښتو ژبې د دې اړخ ستونځوبیو لار میندلې وي، چې ګران لوستونکي دې هیله ده په غور ولولي،

موږ په پښتو ژبه کې لرو: موږ نومځاینیوي لرو: زه، ما، ته ، تا، هغه، هغه او ... نور او دا په همدې څېره یا په همدې ډول په حالتونو کې د کړونو او پرېکړونو او همداسې نه کړونو لپاره، دا په رد بدله بڼه کارول کېږي، لکه: ته ما وهې، تا زه ووهلم.

په نورو حالتونو کې باید یو څه بل ډول وي (پسې روښانه کېږي، خو دا پوره ژور دما په - همدې هکله - لیکنو کې پوره روښانه شوي).

دلته دی، چې د from او von انډول ،،څخه،، دی، نه ،،له،، او همداسې نه ،،له ... څخه،،.

په دې کله وپوهېدم یا مې کله ورته پام شو؟

کله مې چې دې ته پام شو(وپوهېدم؟؟؟ دا دې لا د تاسو تر مرستو پورې وي)، چې پښتو دوه حالتونه رېکتوس او اوبلیکوس لري او همداسې کلیتیکي (تر دې وخته پورې مې هم اینکلیتیکي لیکل) نومځاینیوي، نو وپوهېدم، چې دا ،، له، تر، په، پر،، او نور خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري او د نومویونو سره یوځای راځي د اړوند حالت لپاره، چې هغه حالتونه یې، چې دا یې د نومویونو سره راځي، اوبلیکوس حالتونه دي، چې بې له دې هم ناسم دي او دا ځانله ما،

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه، تا ... او نور يواځې هم په هغو حالتونو کې کومه پوهېدنه نه لري. دې ته به هم وروسته ګوته ونيول شي.

ولې بايد دما خبره سمه وي؟

د ټولو په سر کې:

دا پوښتنه هم ځکه ليکم، چې د ما دا ليکنې به د موږ په ژبلار کې د لومړي ځل لپاره وي، نو وبه اندم، چې ناسمونونه يا لږ تر لږ د ځنو اديبانو څه شننيز ګومانونه به ورته پيدا وي، چې دا بايد د خبرو له لارې اوبی شي.

يو څه چې د هغه ليکنو په هکله پر پوهنه باندې ودانې ليکنې وې، نو تر هغې پورې سمې دي، تر څو پورې يې چې ناسمون پوهنيز نه وي ښوول او روښانه شوى وي.

د دباندنيو ژبو او د دباندنيو پښتو ژبپوهانو ډېرې ګټې او دا د موږ غوندې لرلې ستونځې.

موږ چې په هره ريښه کې يو څه زده کوو، نو بې له يوې وتلې دباندنۍ ژبې پوهېدنې ښخه دا کار ناشونى دى، که دا ژبه هم وي. له بلې ژبې ښخه موږ پوهنيز نومونه هم زده کوو.

چې داسې وي، نو د موږ د ژبې په ريښييزو ليکنو کې ولې تول ريښه اړوند شيان وييونه او نومونه مو د بېلګې په توګه پښتو نه دي؟

د مخه مو دې ته ګوته ونيوه، چې ژبه مو ځوانه ده او د موږ مسؤلو کسانو ته دا د عربي نومونه داسې بلد پرېښېدل، چې په پښتو يې زيات نه پوهېدل او يا ورته اړيين نه برېښېدل او يا يې په کې ببخي فکر نه کاوه، دا چې ولې ډېر نور لاملونه هم لري. دوى ورسره اړيين د خپل پښتو وي په څېر بلد وو. دا حالت تراوسه پورې ځکه داسې دى، چې هغه ډېر د ليک لوست خاوندان مو لا تراوسه په همهغه ډول روزل شوي او دا خپله ژبه ورته پخپله يا دومره پوره نه برېښي او اندې، چې دا يې د ژبې وي، خو دې ته فکر نه کوي، چې د خپلې ژبې وييونه يې له منځه ځي. ژبه غزونه سمه ده، خو نه د خپلې ژبې وييونو پرېښودنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبلاريزې ستونځې هم په همدې توګه. موږ د نورو ژبو په ژبلار يا نورو ژبو نه پوهېدلو، او د همهغه له فارسي ياعربي ژبې له ژبلار مو ګټه اخستې، چې هغه بيا د موږ د ژبې له ژبلار سره ډېر توپير لري.

بخښنه. ليکنه را څخه غزيږي. اوس بېرته وموخې ته.

موږ له دباندنيو پښتوپوهانو څخه - دا اوس دما ورته پام شوي- پښتو ژبلاريز څه هم زده کوو. دا چې دوی يا نور ژبپوهان يې په نورو ژبو پوهيږي او په هغو کې لولي، نو د پښتو سره غبرګ (هغه غبرګ يا غبرګون، چې د موږ ژبپوهان يې د څه موخې لپاره ليکي، ناسم دی) ګرامري توکي له هغو ژبو رانيسي. ما هم له همغو ژبو دا وماته تر اوسه پورې نا څرګند ژبتوکي لکه چې ژبه مو دوه حالتونه، رېکتوس او وبليکوس لري، زده کړل او همداسې کليتيکي نومخانيوي، چې په مته يې ليکنې اوس تاسو سره په دې ليکنه کې شريکوم.

هغوي هم د پښتو سره دا ستونځې لري، چې له von څخه ،،له،، پوهيږي، چې نايم دی. لنډ دا موږ ورسره نابلدو کارولو سره دوي هم بايد نابلد وي. دوي ژبه بايد له موږ څخه زده کړي، خو دوي د خپلو ژبو کره ژبلار لري، خو پښتو بيا دوي داسې کله بېرته ورکولی شي، لکه پښتانه ژبپوهان.

دا دموږ ستونځې به اوس بيا داسې لنډ سره وڅېړو:

و حالتونو ته مو په دې لاندې لښتکي کې پام کړی:

حالت	الماني	پښتو
کړونی	***Ich*** schlage dich	زه تا وهم (۱)
پرې کړونی يا نه کړونی	Ich habe ***dich*** geschlage Ich=Nominativ; Dich= Akk.	ما ته ووهلې
	په پورته کې دواړه وختونو کې Ich کړونی دی او dich پرېکړونی	پورته :زه او ما کړونی تا او ته پرې کړوني
د خاوندوالي	Mein Buch	د ما کتاب (۲)

(c) ketabton.com: The Digital Library

حالت		
Michاکوزاتیو	Du hast ***mich*** geschlagen	تا زه ووهلم(۱) په دې غونډله کې د الماني اکوز. د پښتو پرېکړونی دی.
دنه کړونیحالت	Von mir	له ما څخه (۳)
Michاکوزاتیو	Für mich	د ما لپاره (۴) دلته اکوز. د پښتو د خاوندوالي حالت دی.

دا دوه که له پیل څخه دا څلور حالتونه.دلته د هر حالت لپاره یوه غونډله راوړل شوه، چې اوس یې لږ څېړو:

د پورته اړونده لښتکیو داسې لږ روښانونه:

له (۱) څخه: ګورو، چې په پورته اړونده پرتو لښکیو کې په الماني یو کړونی او یو اککوزاتیو حالت دی. دا په پښتو کې دوه د بېلو وختونو سره اړوند او همداسې دوه پرېکړوني، خو د ردبدلېدنو سره. که ،،زه،، کړونی وي، نو پرېکوړنی یې بیا په دې حالت کې ،،ما،، دی او که کړونی ،،ما،، وي، نو پرېکړونی یې ،، زه ،، راځي.

یوه بله غونډله: دلته ګورو، چې د یوې ژبې یو څه په بله ژبه څومره ګرامري پوهېدنو له امله ستونځې لري.

بېلګه: I love you; Ich liebe dich ته و ما ته ګران (ه) یې. په انګرېزي کې څه نه وایم، ځکه نه پرېپوهېږم، خو دا په پښتو کې سوچ بوچ بل ډول یا بل څه وایي: ،،ته ګران یې،، پرېکړونی دی و یو چا ته او هغه ،، وماته،، دی، چې دا د نه کړونی حالت دی. دا چې څوک یوه پردۍ ژبه پخپله ژبه ژباړي، نو ستونځې ځکه په کې راځي، چې د هغې بلې ژبې ژبلار سره بلد نه وي. لکه چې، که درې ژبی غواړي – من ترا دوست دارم – په پښتو ووایې نو د پښتو غونډله – ته و ماته ګران یې – نه وایي، هغه فارسي ټکي په ټکي پښتو ته اړوي او وایي، زه تاته دوست لرم.

د حالتونو پرتله:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په الماني کې لرو: ich; mein; dich; dein

په پښتو کې انډول به نه لیکو، خو وبه لیکو: په پښتو کې لرو: ما، دما، په اینکلیتیکي (په پې راتلونکي، ټینګار پرې شوي وی پسې تکیه) را، چې نورې برخې یې: (را (در، ور) = (له ما، په ما، پرما، او نور). په لښتکي کې روښانه شوي.

د دې د نورو روښانونو لپاره دې د ما لیکنه په تاند کې ،، Klitikum = تکیه اړ نومځاینیوي ،، سرلیک لاندې او په دعوت خپرونه کې د ،، تکیه اړ نومځاینیوي ،، لاندې لوستلی شی.

دما د کتابونو لیکنه له الماني ادبیاتو څخه ده، خو له هغې څخه تل نوي څه د پښتو لپاره زده کوم یا ښه یې: په پښتو کې میندم. هغه ستونځې، چې دا له څه وخت څخه را په دې خوا مې پام ورته راګرځېدلی، هغه دا دی، چې پښتو یواځې پسېځاینوي(Postpositions) لري.

دا چې د موږ ستونځې د پښتو ګرامر کې شته، د ما په اند هغه ډېرې یې په حالتونو کې دي. ما هم په دې ډېر کار کړی، خو زړه مې لا صبر نه کوي. دا به اوس په یوه لښتکي کې هم روښانه کړم. بیا به یې لاس ته راوړنه وړاندې کړم.

ما په تېرو لیکنو کې د اینکلتیکي نومځاینیوو په هکله ځېرنه کړې وه او په مټه مې دا ښوولې وو، چې په پښتو کې یواځې پسېځاینیوي شته.

دا چې پښتو یواځې پسې ځاینیوي، لاندې لښتکی باسو:

پروکلیتیکي نومځاینیوي	حالت اړوند نومځای نیوي	پسې ځای نیوي
را، در ، ور =	له ما، له تا، له هغه او....	څخه، سره، کره، پسې،...
-- =	تر ما، تر تا، ...	پورې(۱)
-- =	پرما، پر تا. ..	پورې(۱)، باندې
-- =	په ما، په تا، په هغه،.....	کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- = وما، وتا، ته
وهغه..

یادونه: دا پروکلیتیکي د مخه اینکلیتیکي بللي وو.

که نور څه پورته لښتکي ته ورزیاتېدی شي، نو وړاندیز یې وکړۍ.

(۱) پورته لومړنی ،،پورې،، پوله په ګوته کوي او نه ور اخوا. لکه د شپین تر کور پورې.

په دویم ،،پورې،، کې دا د یوه څه پورې نخښتی څه دي. لکه پر کمیس پورې نخښتې ختې.

په لښتکي کې دوه څه د غور وړ دي:

لومړی: دلښتکي لومړۍ ولاړه لیکه له دویمې ولاړې لیکي سره برابر یا برابرارزښته دي،

له دې څخه دا غوره لاس ته راځي، چې یوه د دې لیکنې د اصلي موخې لاس ته راوړنه او هغه دا چې، له، تر، پر، په او نور خپلواکه پوهېدنه نه لري او یوازې د نوم یا نومځاینیوي سره د اړونده پسي ځای نیوي سره غونډاله غوره او موخه ور رول لوبوي. دا نومونو او یا نومځاینیوو سره یوځای د اړونده حالت هغه دا ورزیات نومځاینیوی جوړوي یا د حالت اړوند نومځاینیوی او که څنګه یې وبولو، دا نوم د مشورې دی.

دویم: د لښتکي په دریم ولاړه لیکه کې پسېځای نیوي دي. دلته مو وښول، چې پښتو یواځې پسي ځاینیوي لري او بس.

زه لږ ستړی شوم، خو که د خبرو درته برېښي، راخی، چې سره سم یې کړو او وړاندیزونه وکړو، چې څه په کې د کار دی.

ډاکتر ماخان میرزی شینواری

کوم سم، ناسم او ولې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه بېکاره يم(بېکاره نه يم، خو څه کار نه لرم)، له دې امله چې د اند سره ناسم څه وګورم، نو څه پرې ليکنې ته يې ځان اړ بولم.

لاندې پوښتنه کې سم او ناسم څنګه مومو؟

کوم سم، ناسم دی او ولې؟

١ – سبين د طالبانو له بند تر ازاديدو وروسته

٢ - سبين د طالبانو له بند څخه د ازادېدو وروسته.

٣ - سبين د طالبانو د بند له ازادېدو څخه وروسته.

و ١ – ته: ناسم، ځکه چې: دلته له مورفيم ،،تر،، څخه څه نه پوهېدل کيږي او ،، تر ،، پرته له نوم يا نومځای نيوي، څه نه وايي يا څه ور څخه نه شي پوهېدل کېدی. په دې هکله مې دېرې زياتې ليکنې کړې.

٢ - سبين د طالبانو له بند څخه، د ازادېدو وروسته.

و ٢ – ته: پرېکړه پسې: که ،،رووف د طالبانو له بند څخه وروسته،، وی، خو سمه به وی. دلته نو بيا په

،، ...د ازادېدو وروسته،، ، دلته هم دا ،، د ،، د خاوندوالي مورفيم دی او په دې وېينبرخه کې سم نه دی، دا څنګه بايد وي؟

له ازادېدو څخه وروسته، دا بيا بېرته دا ليکنه ناسموي.

له دې امله ٢ – ناسم. نو

٣ - سبين د طالبانو د بند له ازادېدو څخه وروسته.

و ٣ – ته : ولې بايد سم وي:

ځکه چې دا بند د تالبانو دی او نور نو ،،له ازادېدو څخه وروسته،، سم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله بېلګه: د سپینغر د کور له لېدلو څخه وروسته راځی، چې و دې ته نور هم په ګډه پام وکړو.

په ژبه کې د سم او ناسم ښوونه

د م ک ملګرو څخه مې دا لاندې پوښتنه کړې وه:

روزه مو نېکمرغه.

کوم سم دی او ولې؟

١ – یما، یتا، د هغه

٢ – زما، ستا، د هغه

٣ – د ما، د تا، د هغه

دلته یې ځواب

له ټولو راته ګرانو د م ک ملګرو لوي ښتن مو راته روغ لره. د دې به بخښنه کړی، چې ستاسو یو اند او د ما بل اند دی.زه به دا خپل اند داسې روښانه کړم:

مور د یوڅه د روښانه کولو یا د سم ښولو لپاره دا دوه غوره دښوونې څه لرو.

ژبه پیداښتي ده، نو ښوونه به یې په پیداښتوالي کې څېړو

-- پیداښتوالی

-- ټولیزوالی(که یو څه پیداښتي نه وي). ځنې ښونې چې کیږي، د هغه غوښتونې د ټولیزوالي په بنسټ کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- بل ډول ځوابونه یا ښوونې هم شته، چې هغه دلته بیا سیده او ناسیده ښوونې دي، چې ډېر نه پرېغږېږو.

-- پیداښت کې تل پیداښتي لارې شته، چې له هغو څخه هر څه روښانه کیږي. دا چې ژبه پیداښت دی، نو هرو مرو باید د هر څه لپاره یوه لار ولري.

-- مور خو دا درې ډوله کلیوالي ویینې لرو. دا خو درېواړه د پیداښتي ژبلارې له امله سمې نه وي او که غوارې معیاري نه وي.

-- د ټول د م ک ملګرو ځوابونه ورځني وو او ځنې وايي، چې د پښتو ټولنې د پرېکړې سره سم دي.

-- دا چې زیات کسان دې دویم ته سم وايي، نو هرو مرو دې دا سم هم نه وي، که ناسمون يې ښودلکېدی شي.

-- دا چې کومه ټولنه پرېکړه کوي، دا به ووایم، چې دا هم لار نه ده. که ژبه پیداښت وي، نو باید د سمون لپاره يې پیداښتي لارې شته وي.

-- غوارم دا وښایم، چې دریم سم او ژبلاریز دی. ولې؟

-- مور پوهیږو، چې ،، د،، د خاوندوالي یا اړوندوالي مورفیم دی، نو له دې امله دریم ژیبلاریز سم دی.

-- ټولیزوالی: د دې دلیل راوړل نور اړیین نه دې، خو په زیاتو پوهنو کې دا هم د غوره دلایلو څخه راوړل کیږ، چې د پیداښت سره همغږی دی. نو که داسې وي، دا د ،، د ،، خاوندوالي مورفیم له امله دا ټولیز هم دی او په ټولو کې دا ګډ هم دی.

-- یوه ښوونه یا یو دلیل تر هغې پورې سم دی، تر څو يې چې ناسموالی یا په بل ډول مخامخوالی نه وي ښوول شوی. دا پوهنیزې لارې چارې دي. له دې همداسې پوهیږو.

رابه شو اوس سیده ناسیده ښوونو ته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- سیده ښوونه: ۳ –م سم دی. دا به ښایو. ومو ښوول، چې ۳ –م ځواب دپیداېښت سره سم دی او همداسې تولیز دی

-- ناسیده شوونه. که موږ وښایو چې ۳ - م ناسم دی، نو باید ۱ – م یا ۲ –م سم وي.

دا د پورته دواړو پیداېښتي او تولیزوالي ښوونو سره مخامخوالی دی، نو دا ناسم دی او ۲ – سم.

دلته مې تاسو لږ د شمېرپوهنې ښونو سره هم ستړي کړی.

هیله ده، چې مرسته وکړی، چې یوې لاس ته راوړنې ته راشو.

دلته دې بیا هم رېکتوس او اوبلیکوس ته پام وي او یو بل

اینکلیتیکي نومځاینیوي:

پیل یادونه: د دې سرلیک لاندې مې اینکلیتیکي او پروکلیتیکي یو ځای راوړي، چې په پیل کې مې لا نه وو میندلي. بل ځای کې مې سم لیکلي) د پښتو ژبلار حالتونو کې بل ډول یا اینکلیتیکي نومځاینیوي هم غوره رول لوبوي، چې دلته به یې وڅېړو.

پېژند: اینکلیتیکي نومځای نیوی یا پسې تړلې یا نښتي نومځاینیوي

-- مې، مو ، دې ، یې او

همداسې

-- را، ور، در دې، چې په دې توګه کارول کیږي:

مې، مو، وې، یې په ولاړ یا کړوني حالت کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- کتاب مې(مو، دې، يې) واخست

په ولاړ نه اينليتيکي حالت کې

-- ما(تا، هغه ....) کتاب واحست

په پراته يا د خاوندوالي حالت کې

-- کتاب مې(دې، مو، يې) شين رنګ لرې

په خاوندوالي نه اينکليتيکي حالت کې:

د ما (د تا، د هغه....) کتاب شين رنګ لري.

يادونه: له پورته بېلګو څخه راته جوتيږي، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دی.

په پراته حالت کښې

پروکليتيکي نومځاينيوي بولو: دا نومځاينيوي را، در، ور

-- را(در، ور) څخه(سره،کره، کې، باندې، پورې، ته)

په نه اينکليتيکي - يا دا اوس په پروکليتيکي نومځاينيوو په بنسټ دې حالت کې لرو:

-- له ما (له تا، له هغه....) څخه (سره، کره)

-- پر ما (پرتا، پر هغه،...) باندې باور وکړه.....؟ ...

-- تر ما (تر تا، تر هغه،...) پورې ځان راورسوه....؟ حالتونه bis zu mir

-- پر ما پورې خاورې نخښتي . .....؟.... auf mich

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- پر ما باندې

-- پر ما پسې

-- په ما(په تا، په هغه.....) کښې .

یادونه: په پورته دوه غونډلو کې دا،، پورې،، پسېځاینیوی د ،، تر،، او ،،په،، سره راغلی. دلته یې نو توپیر باید وي او هغه څه دی؟ که په الماني یې واړوو، نو داپه بیلو حالتونو کې راځي.

همداسې ،، په ... پورې،، او ،، په ... کې،، دا دې هم سره توپیر شي، خو د دوي توپیر داسې دی، لکه،، د له...څخه، -... سره آو ...،،

یادونه: دا،، تر،، د موږ ژبپوهان او لیکوالات ډېر ناسم کاروي. دا بلځای کښې ناسم دی.

-- وما(وتا، وهغه،...) ته. ومخ ته. و شا ته.

یادونه: له پورته څخه دا راته روښانه یا جوتیږي، چې له، په، پر، و، تر په ډول جونونه یا کارونه یا څه ور څخه پوهېدنه نه لري او د اړونده حالتونو مورفېمونه دي.

د را، در، ور مې بیا خوب په لغته وواهه:

لرو: له کړنوییونو سره: اخستل، وړل: را (در، ور) یو څه واخسته(ونیوه، پورته کړل،) همداسې را-،در-،وروړل، - د کړنویي له نورو بدلونونو سره - او داسې نور هم.

پام: په پروت حالت کې دا کړنویي ،،وړل،، یو لوریزوال کړنویي دی او چېرته چې وړل کیږي یو ټاکلی ځای دلته، دغلته او هلته یا یو ټاکلی چېرته په نخښه کوي.

-- که پوښتنه کړو، نو: چېرته وړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

که پوښتنه وکړو، چې: چا کتاب راواخسته، نو ځوابې

-- ما-،تا-،... هغه کتاب راواخسته

یادونه یا پام: دلته دې په ټول ګرامري اړوندوالي فکر وشي. که نومونه، نومځاینیوي یا لنډ کړوني هم ورسره وي، دا را، در، ور ورسره راځي.

-- په دې هم پام وشي، چې دا څه ډول کړنوییونو سره راځي.

-- له دې کړنوییونو سره حالت کړونی دی، چې ما، تا ...او همداسې مې، دې، یې کتاب را-، در- ، ورواخست، درووړ.

ستونځې: په کومه ژبلاریزه ډله کښې راځي او ولې:

-- کتاب مې واخست

-- کتاب مې را(در، ور) واخست.

-- ما کتاب را(در، ور) واخست.

-- ما کتاب وتا(وما، و هغه) ته واخست.

-- ما کتاب وتا(وما، و هغه) ته را(در، ور) واخست.

نه پوهېږم، چې په هکله یې څه لیکل شوي او که؟ که وي او راسره ګډ مو کړل، نو دېره نېکي به مو وي.

د ما په اند به دا را-، در-، وراخستل به د ورسره ویلې شو یا اینکلیتیکي نومځاینیو سره خپلواک کړنوییونه جوړوي.دا د ژبې سره مرسته اړیینه راته برېښي. که کار پرې شوې وي، هیله ده راسره ګډ یې کړي.

که ولرو: دما(د تا، د هغه...) لپاره؟؟؟؟؟؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته یو ډول ستونځې شته: که دا کوم حالت وي یا حالت وي، نو له دې سره دا اینکلیتیکي نومځاینیوي نه راځي او که په الماني انډول ولیکو، ټیک داسې ده: für mich, für mein Herz او دا په الماني کې د اکوزاتیو حالت یاځنګه والی دی.نور یې: auf mich, auf mein Kopf او نور. پښتو یې : پر ما باندې، د ما پر سرباندې.پر سر باندې، پرمیز باندې ، د میز پرسر باندې... ګوری.

د الماني غونډلي د الماني په څلورم یا اکوزاتیو حالتکې، خو د پښتو غونډلي د خاوندوالي په حالت کې. د ژبو ژبلاریز توپیر هم پیداښتي دی.

د پښتو ستونځې او ستونځوبي

د پښتو ستونځې چېرته دي؟

د پښتو ستونځې د نورو په څنګ کې (،،ترځنګ،، ناسم دی) د موږ د دباندنیو ژبو څخه رانیونه کې......

--- دا زیاتي ستونځې په حالتونو او پسي ځاینییو کې (وبه ګورو، چې پښتو یواځې پسېځاینیوي لري).

ستونځوبي یې په دې کې دي، چې موږ بایدله باندنیو ژبو څخه د لارو میندلو په هکله ګټه پورته کړو، خو د خپلې ژبې ژبلارې د لاري په بنسټ بیا خپلې ستونځ اوبی کړو.

هغه سترې برخې، چې د ما په اند مو دستونځو سره مخامخ کوي، یوه یې حالتونه دي او بل مخ-،پسي – یا سنترځای نیوي، چې وبه ګورو موږ یواځې پسې ځاینیوي لرو او بس. دریم یې کېدی مخترې او ورسترې یاپسېترې وي، چې زه ډېر څه په کې نه لرم.

دا چې زه په الماني پوهېږم او درې، نو داسې لږ به بیا پښتو له دې ژبو سره پرتله کوم او په مټه به یې خپلې ژبې ته سم څه په خپله ژبه کې لټوو او دا چې ژبې پیداښتي دي، نو هرو مرو د هرې ژبې انډول په هغه خپله لار یا ژبلار شته. په دې هکله مې پوره لیکنې کړي، خو بیا هم:

لومړی: په لومړي پل کې به د الماني حالتونو ته پام راوګرځوو: په الماني کې څلور حالتونه یاځنګوالي شته، چې بې له شنني او یواځې بېلګې ورکوني سره به بسیا ومنو.

۱ : نومیناتیو: زه راغلم. زه خورم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نومیناتیو یا نومیز یا کړوني غونډلو کې مو دوه ډوله – وخت اړوند- ؟؟؟؟ کړوني زه او ما سره بدلیږي. کړنبدلونونه لرو.

-- هغه چې دا نومیناتیو زه او ما یې په اوس او تېر مهال بدلیږي: دا هغه وییونه دي چې ته یو څه کوي او پرېکړوني (او که نه کړونی؟؟) ته اړتیا لري یا پرېکړونی لري.

زه ډوډۍ خورم. ما ډوډۍ وخوړه.

زه لرګی رااخلم. ما لرګی راواخست.

زه لرګی وهم. ما لرګی وواهه.

-- هغه چې په نومیناتیو غونډلو کې یې زه په ما نه بدلیږي: هغه غونډلې چې نومیز کړوني ته اړتیا نه لري یا پرېکړونی نه لري. ؟؟؟ ترانزیتیو او اینترانزیتیو،، ؟؟؟ کې دې پام وشي؟؟؟

-- زه راځم، زه راغلم.

-- زه ودرېږم. زه ودرېدم.

۲ – پرېکړونی: دا په یو څه یا چا څه کیږي.................

مرسته !!!

--- په را(در ور) څخه(سره، کره، پورې، ته، کې، باندې...) کې دا را، در، ور اینکلیتیکي نومځاینیوي دي، چې د پروت حالت یوه حالت په نخښه کوي او دا تول د الماني ژبې داتیو حالت ته ورته دي.

--- په تلل کې، که د تلل په ځای راتلل ولیکو، نو لیکو چې: زه راغلم، ته راغلې او هغه راغی،...

ګورو چې دلته –غلم،--غلې،--غلي او همداسې را، در، ور په دې وییونو کې څه پوهېدنه نه لري، نو لاس ته راوړنه به دا وي، چې دوی یو د بل مختړي او ورستړي دي یا به دا ووایو، چې دا راتلل، ... یو خپلواک کړنوی دی او دا راغلم او نور یې بدلونونه دي، نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې څخه باید داسې وپوهيږو، چې دا باید د هغه حالت د را، در ، ور سره بدل نه شي.

دلته دې ګران ژبپوهان او نور مینه وال مرسته وکړي، چې همداسې یا بل ډول باید و ښوول شي یا ونومول شي.

پروت حالت

په پښتو کې اوبلیکوس – یا پروت حالت لرو، کله چې نوم او نومځاینیوی سره اړونده ادپوزېشن ـ (که پسېځاینیوی یاپوستپوزېشن) ولري.

دا پېژند چې اوبلیکوس اړوند ادپوزېشن(مخځاینیوی، سنترپوزېشن او پوستپوزېشن) ولري، خو د ما د څېړنو له مخې پښتو يواځې د اړونده اوبلیکوس حالت لپاره يواځې پوستپوزېشن یا پسېځاینیوي لري.

د دباندنیو ژبو څخه داسئ شنني لرو، چې نوموېي اوبلیک حالت کې دی، که اوړوند یې یو ادپوزېشن ځای شوی وي.

دلته دې ته اړتیا شته، چې وګورو، اړونده حالتونه کوم ادپوزېشنونه لري.

ما په خپلو لیکنو کې دا ښوولي، چې موږ د اوبلیکوس یا پروت حالت کې يواځې پسېځاینیوي لرو.

د دې ښوونو له مخې، چې پښتو ژبه ادپوزېشنونه له ډلې څخه یې سنترپوزېشنونه ولري، نو موږ به په لاندې غونډلو کې

له ځلمي څخه (سره،کره)

تر تا پورې

په کور کې

اونورو

که ولرو: له ...څخه(سره، کره) ، په... کې. تر... پورې سنترپوزېشونه وي، حو دا مختړي يې د نوموېونو اړونده مورفیمونه دي، چې خپلواک څه ترې نه پوهېدل کیږ. او دا د نوموېونو پسې چې راځي، پوستپوزېشنونه دي.

مختړي، وروستړي، سربل او وستربل(زه په رښتیا نه پرېپوهيږم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوره ستونځې

په پښتو ژبلار - ژبه کې دموږ غوره ستونځې او د ټولو ژبپوهانو، ژبپوهاندانو، ژبمینه والو او لیکونکو ستونځې څه – او کومې دي؟

دا ټولې ستونځې، چې بنسټیزې دي او تراوسه ورته چا پام نه دی کړی، هغه حالتونه یا ځنګه والی او کهغوارې اړیکوییزې ستونځې دي، چې پهپښتو کې نه – نهښپړې څېړل شوي او یا نه سم تربپوهېدلي. دامې زیاتې روښانه کړي او اوس به یې هم داسې لنډې په ګوته کړم.

د ما مېدنې: په لومړي سر کې مې دی ته پام شو، چې د پښتو په حالتونو کې موږ یواځې پسېځاینیوي یا پوستپوزېشنونه لر. اوس مې د لومړي ځل او لومړي کس په څېر دې ته هم فکر شو، چې پښتو یواځې دا داسې وروسترې یا پسې تړلې یا نښلول شوي لري، خو مختړې هم نه لري. دا خو د ما له لورې داسې لړ زیاتی هم برېښي، خو داسې ده.

لکه – وال: لیکوال، غروال، کوټوال او همداسې. لیوالتیا، زړورتیا، سپینوالی، تورولی. دا چې کوم یې له کومو ژبتوکو سره راځي، هغې ته دې ګرانلوستونکي هم پام وکړي او زه به یې هم ولیکم.

ډاکتر ماخان مېرى شينوارى

د پښتو ځنګه والي، پېر یا حالت ته د مشورې لپاره.

دا ځنګه والي (پېرونه،حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندې توګه روښانوو:

۱ – نومیز ځنګه والی:(څوک، چا)، (څه)

۲ – د خاوندوالي ځنګه والی: (د چا، د څه)

۳ - داتیو ځنګه والی: ا - (له چا) ، (له څه)،ب - (وچا)،(وڅه) پ – (په چا، په څه)، ت - (پر چا، پرڅه)....

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا ځنګه ونومو، یا نومول شي(که وي) . دې نورو کې -ګومان مې دی- ستونځې نه شته.

۴ – اکوزاتیو ځنګه والی: (چا، څوک، څه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګورو، چې ۱ – او ۴ – یو ډول دي، څو ۱ – د کړوني په ځنګه والي او ۴ – د پرېکړوني یا نه کړوني په ځنګه والي کې دی.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لاړ او په څه کې پر څه باندې څه یې د څه پرسر کېښود؟

(سپین) «۱» (له تور)«۲» سره (د ټور) «۳» (له کور)«۴» څخه (د ځلمي)«۵» (وکور) «۶»ته ولاړ او (په کوټه)«۷» کې (پرمېز) «۸) باندې (کتاب)«۹» یې د چوکۍ (پرسر)«۱۰» باندئ کېښود.

د الماني ژبلار له مخې به «۱» نومیز، «۲»، «۳»،«۴»،«۵»، «۷»،«۶»،«۸»او«۱۰» داتیو، «۳»،«۵» واکوالي او «۹» اکوزاتیو حالتویونه یا پېرونه او که غواړۍ حالتنه دي.

دا پورته پېرونه یا حالتنه په پښتو: ۱ – په پښتو کې رکتوس یا کړونی حالت دی او دا نور ټول اوبلیکوس یا پراته، ژوړند یا ښهیې: نه کړوني حالتونه دي او نور.

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږیز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبې یو څه ستونځې اوبې کړې وي.

یادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره ځنګه والی لیکلی، باور وکړۍ، چې دا حالت هم راته پېچلی برېښي، چې له عربي به سم وي او که نه؟

پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وایي او که ځنګه؟

که دې کې هم هر ځنګه پرېکړه وي یا وه، نو یو کار به مو سرته رسولی وي. هیله ده چې اندونه سره ګډ کړو.

د ما برېښنا پته: smakhan1946@gmail.com

سنترپوزېشن؟؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما په خپلو لیکنو کې په ځانګړې توګه د حالتون او اړیکویونو له امله، چې په هکله مې یې څولیکنې کړي، پوره ناسمونونه هم کړي، خو دا هغه ناسمونونه دي او ګومان مې دی دا اوس به مې لږ. د واک لاندې راوستې وي او سم به وي او دا لا تراوسه پورې د موږ ژبپوهانو همهغسې لیکې، سره همغږي شوي نه یو، خو بیا هم د ژبپوهانو مرستې ته اړتیا شته.

زه تر اوسه پورې په دې اند وم، چې ګوندې دا لاندې چې څه لیکم، سرکوم پوزېشنونه یا اړیکویونه به وي، خو راته چوته شوه چې داسې نه ده. وهر یوه ته به پام وکړو، خو دا ولې؟

زه چې څه د پښتو ګرامر په هکله لیکم، هغه د الماني په مرسته دي او نه پوهېږم، چې په پښتو کې به دا هم په دې غزونه لیکلې او څېړل شوي وي، که نه؟

ما په خپلو پخوانیو لیکنو کې هم دا هر څه د وړاندیز په توګه لیکلي دي، خو دا چې په پښتو کې یې په هکله ماته څه نه دي څرګند او یا نه شته، نو تېروتنې به په کې وي او دانو یواځې یو کس شاید ونه شي کړی، مرستې ته اړتیاشته.

که تاسو د ښنګه والي یا حالتون او همداسې د پرې – پوست – سرکومپوزېشن په هکله پوره څه لرئ، نو هیله ده، چې دابه راته زما په برېښنا پته راولېږئ، چې زه به مو د منني پوره وړی وم.

داکتر ماخان مېرې شینواری

کابل ته که و کابل ته

پوښتنه وه: ،،کابل ته ورسېدم،، او که ،،وکابل ته ورېسېدم،، کې

کوم سم دی؟

ډېرو ګرانو! باور وکړئ، چې ستاسو وخت لکه ښنګه چې دما وخت ډېر ارزښت راته لري او هېڅ وخت به ستاسو وخت له بېځایه پوښتنو سره تېر نه کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګرو پوهېږم، چې دا پوښتنه به زياتو او په ځانګړي توګه پرته له کندهار څخه د نورو ځايونواوسېدنکو ته آن چې لږ ناروا وبرېښي. موږ ورسره سوچ، بوچ نابلد يو. دا هم - لاتراوسه په دې اند يم- چې د لومړي ځل لپاره د ما ژبلاريزه ميندنه ده، نو له دې امله يې بيا بيا د ما دا ډول ليکنې د ګرانو لوستونکو سره کړوم.

کوم سم دی؟

،، وکندهار ته ورسېدم،، سم دی.

ولې؟

موږ په پښتو کې دوه ډوله حالتونه لرو.

لومړی-- رېکتوس يا ولاړ حالت او يا کړونی حالت دی، پوښتنې يې:څوک لو کوي او چالو وکړ.

دويم-- اوبليکوس، چې ما پروت حالت بللی، چې کړی شو زوړند يا مائل- يا نه کړنی حالت يې هم وبولو. هغه ټول نور حالتونه خوندي لري، چې پښتو کې يې لرو او په خواشينی بايد ووايم، چې نومونه يې نه شم ايښولی او غواړم هم نه، خو داذا لاندې يې د الماني داتيو حالت ته ورته دي، خو هرو مرو د پښتو او په ډېرو لارو، چې غوره يې دا لاندې دي:

يواځې بېلګې يې راوړم: له کابل څخه(سره، کره)، پرکابل باندې، په کابل کې، تر کابل پورې، وکابل ته او نور.

په پورته کې ،، له، پر، په، تر ،و ، او نور مورفېمونه دي، چې خپلواک څه نه وايي يا څه ترې نه پوهېدل کيږي، خو د نومونو او نومځاينيوو سره يوځای حالتونه جوړوي او

،، څخه ، سره، کره ، کې، باندې، پورې، ته او نور،، پسې ځای نيوي دي، نو په پورته کې ،، کابل ته،، به د دې ژبلاريزه ښووني په بنسټ رېکتوس يا ولاړ حالت وي، له دې څخه دا پوهېږو چې څه به کوي، خو څه نه کوي، نو له دې امله ،، و ،، بايد ورسره وي، چې ،، وما،، يا ،، وکابل،، اوبليکوس يا پروت حالت دی، چې له دې امله ژبلاريز سم دی. په هکله يې د ما ،، د پښتو ژبلار(د ښوونځي لپاره ،، کتاب کې هم شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا چې ځوک يو څه ښنګه بولي يا وايي، نو غوره نه ده. دا چې يو څه پوهنيز ښنګه دی داغوره.

د پوهنی بنسټيزه وينا: يو څه تر هغي پورې سم دي، تر څو يې چې چا مخامخوالی نه وي ښوولی. نو دا هم تر هغي پورې سم دی، تر څو پورې يې چې چا مخامخوالی پوهنيز نه وي ښوولی.

ډېره بخښنه به راته کوي، چې په دې روژه کې مو سترې کوم. لوي ښښنم راتهروغ لره او راڅخهزړهبدپ نه شی. د کمنتونو مو ډېره مننه

لنډ: د روانونو لپاره څه غونډالې:

۱ - هغه زه ووهلم.

۲ – د هغه کور

۳ – ما وهغه ته کتاب ورکړ.

۴ – ما هغه ته کتاب ورکړ.

موږ دوه ګرامري حالتونه لرو:

يو: رېکتوس يا ولاړ حالت. دا کړونی حالت دی.

دويم: اوبليکوس، چې ما پروت حالت بللی، خو کېدی شي زوړند حالت يا نور هم ښه، نه کړونی حالت هم وبلل شي.

روښانونه:

په ۱ – کې: هغه کړونی يا رېکتوس حالت دی او زه پرېکړونی يا اوبليکوس حالت دی، چې په الماني کې دې ته اکوزاتيو حالت وايي.

په ۲ – کې: د هغه کور ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دی او ،، د هغه،، د خاوندوالي حالت اړونده نومځاينيوی ورسرهيې اړونده ،، ډډ ، دی. دا پروت – يا نه کړونی حالت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۳ – کې: ،، ما ،، ولاړ یا کړونی حالت او ،، و ،، د اړونده حالت مورفېم او ،، وهغه،، اړونده حالت ته د نومځاینیوي په ځای دی.

دا پروت حالت دی.

په ۴ – کې: ،،هغه،، یواځې د کړوني او یا پربکړوني لپاره په اړونده غونډاله کې راځي، چې له دې امله کلیوالي ویېنه او معیاري یې د ،، وهغه ،، سره ده.

پوهنیزه وینا: یو څه تر هغې پورې سم دي تر څو یې چې مخامخ شننیز نه وي بشودل شوي

کازوس رېکتوس او کازوس اوبلیکوس

پیل یادونه: ما په دېرواره حالتونه لیکلي، هغه هم په دې د پښتو حالتونو کې خوندي دي او د پښتو حالتونه له الماني څخه توپیر لري. ما پخپله دېرې لیکنې په څلورو حالتونو کړي او اوس به دا په پښتو کې حالتونه وڅېړو:

په پښتو کې دوه حالتونه شتون لري. رکتوس او اوبلیکوس

د رکتوس – یا ولاړ حالاتCa|sus rec|tus,

ویې پېژند: ژبنیز نومیز Nominativ ولاړ حالت کلیمي سرچینه: لاتین "casus rectus" ،،نیغ، ولاړ حالت یا څنګه والی،، ، همغه پرېپوهنیز یوناني "ptōsis orthē" مخ ته لرو.:

مخامخ ویې یېCasus obliquus اوبلیکوس حالت دی.

نومیز حالت رېکتوس حالت دی: دا کړونی حالت دی، چې له دې امله ولاړ حالت هم ورته ویل کیږي.

— په بنسټیزه توګه دې ته مخامخ یا برعکس او دې نورو حالتونو ته کاسوس اوبلیکوس دی، چې څنګیز، ننوتي، پروت، ... حالت دي.

(Casus obliquus (Deutsch

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوبلیک ځنګه والی:

ویی ترېپوهېدنه/ پېژند:

۱ – ژبنیز: نه ولاړ -، پروت –، ننوتی – ، وتلی او یا کوږ ځنګه والی (حالت). له دې امله به بسیا وکړي، که پروت حالت یې وبولو.

اوبلیکوس یا پروت ځنګه والي دا لاندې ځنګه والي خوندي لري:

بلواک ځنګه والی: جینیتیو، داتیو، اکوزاتیو، ابلاتیو او دا اوس هم غړیز

د کلیمي بنسټ: له لاتینبلواک حالت یا – ځنګه والی، چې یوناني پوهېدنه یې هم همدا ده

بلواک کازوس، اوبلیک کازوس، ناولاړ، زوړند یه پروت ځنګه والی.

۱ – کازوس اوبلیک جینیتیو، داتیو او اکوزاتیو دي. دا مې په بل ځای کې څېړلي، چې په پښتو کې نور ځنګه والي هم شته، لوریز، چې وروسته پوره څېړل شوي دي، **د پوره څرګندونې لپاره دې هلته وکتل شي.**

د نورو حالتونو لپاره مخ ته ځو:

یادونه: که دا لاندې بیا هم راغلي وي، لوستل یې بد نه دي.

Enklitische Pronominaاینکلیتیکي نومځاینیوي.

اینکلیتیکي نومځاینیوي یوه کیدنده لري، چې له یوه کړنوي سره ورزیات یا ورسره ونښلي یا ورسره ویلې شي. کړنوی + ځانیز پسې تړی. ډېر زیات د خبرو ژبه همداسې په شاعرۍ کې منځ ته راځي. په ډېرو لیکنیزه ژبه کې ترې ډډه کیږي یا دا د کړنوي سره یوځای په یو بل کې سره وېلې یا ولې شوي، چې یو نوی ویي منځ ته راوړي چې د دې ترني سره پرېپوهېدنه هم پوره کوي.

د بېلګې په توګه: اینکلیتیکي نومځاینیوي د یوه شي دنده لري، که دا یوه کړنوي سر ورزیات شي.

ګډوله کونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

– کړنويي + ځانيز پسېتړی په وينژبه او ليکنژبه کې مخ ته راځي او همداسې بله برخه يې

– ځانيزمختړي نومځاينيوي يا اينکليتيکي نومځاينيوی + کړنوی، چې دا دواړه به لړ د څېړنې لاندې ونيسو.

دا نومځاينيوي، نو څنگه روښانه کړو، چې کوم دي؟

که غواړې عکسونه درته ښايم. که غواړې وتا ته عکسونه ښايم.

دا نسبتي وی و پسې ځاينيوی ياپوستپوزېشن ،، ته،، ته يو اوبليک دی. او د الماني داتيو څنگه والي ته انډول دی او له دې سره د پوست پوزېشن په څير د موخه لور (چېرته) دنده لري. بيلگه: و کور ته ځم.

پرمېز(حالت) باندې (اړيکوی) د انگورو (خاوندوالی حالت) له جنډې (حالت) څخه (اړيکوی) انگورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړيکوی) وتا(حالت) ته (آړيکوی) دروړه.

گورو، چې ټول اړيکويونه پسېځاينيوي يا پوستپوزېشنونه دي.

دا مې تر اوسه پورې سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفېمونه دي، لکه ،،د،، د خاوندوالي مورفېم.

د اينکليتيکي نومځاينيوي څلور دندې: دې، مې، مو، يې....

دا څلورواړه په يوه گډوله يا لړی څنگيزه غونډاله کې

زه دې دلته راوغوښتم، چې ته مې وليدې او هغه مو، چې وليده دايې وويل:

لوريز نومځاينيوي

لوريز نومځاينيوي: نومځاينيوي را، در، ور يوه لور غوره کوي، نو له دې امله لوريز نومځاينيوي.

لرو: - (را، در، ور) (سره،څخه،کره، ته، پورې، کې، باندې،...)

په پورته کې په لومړي نوکانو کې نومځاينيوي دي او په دويم کې اړيکويونه يا پسېځاينيوي دي، چې په نومځاينيوو پسې تړلي راځي. دا بيا داسې همم ليکلی شو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ما، له تا، له موږ،له هغه......سره(څخه، کره) ، وما ته، وتا ته، وهغه ته، پر میز باندې یاپر هغه باندې....په کور کې

—— داسې له یوه تورې جوړ نومځاینیوي شته، موږ چې یو څه کوو، په پاى کې د هغه کړونې پسې نومځاینیوى(انکلېټیکي نومځاینیوي بلل کیږي(په لیکنه کې یې پېژند شته)) ورزیاتوو یاورسره نښلوو

بېلګې یې: ځم، ځو،ځې ، ځئ، ځي(د دریم کس ن، بښ یو او ډېرو لپاره).

دا یو وییزې یا له یوه ویي جوړې پوره غونډالې دې.

— له بلې لور له داسې کړونو سره دا را، در، ور نومځاینیوي مخ ته تړل کږي او کړنویي پسې هممهال دا د –م، -ې، -ئ او نور هم تړل کیږي او داسې یووویزې پوره غونډالې جوړوي: درځم، راځي، ورځم او نور. دا به د روستاړو او مختاړ او – مشوره. څنګه ونوموو. دا لوریز نومځاینیوي، کړنویي سره د مخه تړلې او پسې تړلي یې دا اېنکلییکتیکي نومځاى نیوي دا یوه کړنوويي او دوه وو نومځاینیوو سره په ګډه یوه یوویېزهغونډاله جوړوي.

دې برخه کې هم نېمګرتیاوې شته، چې

یادونه: په دې هکله مې – د ما نوې میندنې کې- هم پوره لیکنه شته

ابلاتیو (Ablativ (Deutsch

ویي پېژند: لاتین ژبلار: ابلاتیو د پرېدیکات نردې پېژندنې ټاکلو په چوپړ کې دي. دا حالتونه ورکوي، چې د هغو لاندې کړنه کیږي. دا داسې کارول کیږي
Ablativus instrumentalis اله ییز ابلاتیو: د پوښتنې په ځواب کې:،، له څه یاڅه شي سره،،؟ ، ،، د څه له لارې څخه،، ؟، ،، له چا سره یوځاى،،؟

– Ablativus separativus د بېلېدنې ابلاتیو: د بېلېدنې ابلاتیو پوښتنې ته دئ، چې : له کومه څخه،،؟ ، ،، له څه څخه،،؟

Ablativus comparationis

د پرتله کونې ابلاتیو له و چا ته یا نسبت و چا ته سره

Ablativus limitationis

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کليمې د رابندونې ابلاتيو په پوښتنه،،په کومه اړيکه کې،،؟

Ablativus locativus

ځايټاکنيز ابلاتيو و پوښتنې ته ،، چېرته،،؟

Ablativus temporalis #

د مهالټاکنې ابلاتيو و پوښتنې ته ،، کله،،؟ ، د،، د کوم وخت په دننه کې،،؟

Ablativus mensurae

ست- يا ډېرئ – يا څومره والي ورکړه، و پوښتنې ته ،، په څو،،؟

Ablativus qualitatis

د څنګه والي يا خوي ابلاتيو.

له ،، د ،، سره خاوندوالي جوړونه: دا ،، د ،، په څنو ادبياتو کې د خاوندوالي مورفيم بلل کيږي او ځنې يې بيا په بلابېلو لاملونو د مخځاينيوی(پرېپوزېشن) بولي، خو دا چې دا يو مورفيم دئ او خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري، نو دا د خاوندوالي مورفيم يې سم دئ. بېلګه : د کور ښکلی باغ.

د غږ کولو حالت Vokativ

په پښتو کې د غږکولو په حالت کې د ناغږيزو تورو پسې يوه ،، ه ،، ترلکيږي(دا خو ځانله د دې سره نه دی، د نور لکه ی سره هم راځي) او نورو ته دې يې په ګډه فکر وشي.

بېلګې: ورور، وروره،

سړی، سړيه

ملګری، (اې) ملګريه.

د ښځينه وو لپاره :

بېلګې: مور، مورې،

خور، خورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډېر لباره په ټولیز هتوګه باور لري، چې غږیز/ ډېر = اوبلیک/ډېر

بېلګې: ګران ملګري، ګرانو ملګرو!
ښځې/ (اې) ښځو!

پسې نومځینیوي د خبرو دې، خو ما په دې هکله پوره لیکنې کړې، نورې نه پرېکوم، خو ستاسو پام یواځې د ې ځنې ځانیزو نومځاینیوو ته رااړوم.

زه، ته، هغه، ما، تا، هغه، او نور

په دې ټولو حالتونو پوره خبرې شوي.

Demonstrativpronomina (اشاري نومځاینیوي)

اشاري نومځاینیوي (رکتوس)

دا، دغه،

نور اشاري نومځاینیوي: هغومره، دغسی، داسی، داسی، همدا، همداسې، همدغسې ...
دومره ، هومره، دومره...څومره داسی، داسی، همدا، همداسې، همدغسې دا،
دغه،دغې،هغه،هغې

لوریز نومځاینیوي: د اړیکویونې سره دا لوریزې ټوټې د پوستپوزېښن د لوریزنومځانیوو کیږي. سره تړاو یا تړنه.

دا لوریزې ټوټې : را، در، ور دي، چې د پرېپوزېښن په څېر د اړیکویونو په څېر د کړنوییو سره نښلي یا ویلې کیږي. یو څو بېلګې...

پوښتننومځاینیوي:

څوک، چا، څه، څو، څومره، کوم...څومه، څنګه، څرنګه

Indefinitpronomina ((ناټرلی نومځاینیوي

څوک،څه، څو، کوم، یو شی، یو څوک، یو چاته، د یوهچا، څومره، ځنې، هر، ټول، نور، هېڅ

په ژبلار یا ګرامر کې ناټرلي یاخپلواک نومځاینیوي د نومځاینیو لاندېډله جوړوي(برخډله مې لیکله وه، خو د لاندېډلې او برخډلې په منځ کې مې توپیر ته پام نه وو). د و ي دوي مو

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوګونو یا افرادو ته پام اړوي، چې د هغوي ایدنتیتي له نږدې نه ده ټاکل شوې یا د ناټاکلې ګڼون (تعداد) افرادو همداسې په افرادو (یوګونو کسانو) باندې شتونوینا کوي.

Indefinitpronomen mit vorangestellten Wörtern

ناټړلي نومځاینیوي د مخ ته تړلو وییونو سره:

هېڅ څوک، هرڅوک، لږڅه، یو څه ، یوڅوک

Unbestimmter Artikelناټاکلي پېژند نخښې (ن،ښ)

یادونه: دا د الماني ژبې یو ځانګړنه ده، په دا ناټاکلی ارتیکل نه شته.

۱ – رکتوس: (ن،ښ)یو، یوه

۲ – اوبلیکوس: (ن،ښ) یوه، یوې

یادونه: ۱ – داپورته داسې بربېښي، چې ګوندې د بېلګې په توګه یوسړی راغی. یوه ښځه راغله او

۲ – یوه سړي وویل. یوې ښځې وویل.

دا دواړه حالتونه کړوني دي او د پښتو ژبلارې له مخې او د رکتوس او اوبلیکوس د پېژند له مخې باید رکتوس وي، نو اوبلیکوس به یې څه وي؟

اوبلیکوس: له یوه سړي. له یوې ښځې. دلته له د یوه مورفېم په څېر راغلی، یو پروت حالت دی.

دا موضوع هم دما نوې مخامخونه ده. له دې د مخه ورسره نه وم مخامخ شوی، نو د څېړنې او د خبرو به پوره څه په کې وي.

موږ د نورو ژبو څخه ګټه اخلو، په زیاتو ځایونو کې د نورو ژبو څخه ګټه اخستل کېدی شي، خو سره ورته ژبنیزې لارې سره نه لري.

په فارسي کې: مېرم.. او نور، مادرم، ...، او نور

په فارسي کې بیا خاوندوالي هغه نومونو لپاره، چې پای یې بېغږه توري وی، -م،-ت،-ش پسې تړلي او که پای یې غږلرونکي توري وي، نو بیا پسې -یم، -یت او –یش پسئ تړلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پښتو کې: ځم، ځو، ځي، ځئ ... او ور خو موږ مې (دې، يې) په پښتو د کړنوي پسې، م،ې، ي ترلي او د خاوندوالي نومځاينيوو پسي بيا مې، دې، يې مو د مخه وڅېړل.

د دې يو لامل دا کېدی شي، چې په پښتو کې د ګړنوي اخر کې دا ورسره زياتېدنه دکړنوي پسې ترلی يا سره ويلې شوې شته، خو د خاوندوالي نومځای نيوي خپلواک شته دئ او په درې کې دا نه شته يا داسې نه دي.

دا نور نومځاينيوي به د څنګه والي يا حالت نومځاينيوي وبولو او ګورو، چې د اينکليتيکي نومځاينيوو سره توپير لری.

زما (د ما، يما) پوښتنه

دا پوښتنه مې د ملګرو څخه کړې وه.

لرو: يما، يموږ، يتا، يتاسو، زما، زموږ، ستا، ستاسو، دما، دموږ، د تا، دتاسو.

د ژبلار له لارې کوم سم دي او ولې؟

په هکله يا ځواب کې د ګرانو م ک ملګرو اندونو داسې لنډيز:

يو ا: ځنې په دې اند دي، چې ګوندې ليکنې ستونځمنوم او داسې دي د .... دي

يو: ځنو ته د داسې پوښتنو او ليکنو منځ ته رااچول نا اړين او ناسم برېښېده، ځکه چې دا لهجې يا ځای اړونده ويپنډولونه دي او درېواړه سم دي.

دوه: نورو هم دا ويل، چې دا لهجې دي او په ټولو ژبو کې شته.

درې: داسې اند هم شته وو، چې په دې پرېکړه شوې، چې زما، ستا، زموږ، ستاسو غوره شوي او بس.

يوه يادونه: زه له خپله ځان څخه څه نه جوړوم او نه ليکم، چې نورو ژبو يا لړترلړه الماني کې يې انډول نه وي. پيداپښتي ژبې پوره دي او په ژبلار سنبال. پيداپښتي ځانګړنې يې هم ځانګړې لارې لري.

دما د م ک ملګرو! دما هغې پوښتنې ته او د تاسو اندونو ته په درناوي داسې ليکم:

په ډېره خواشينی بايد دا هم ووايم، چې زه يو لور او تاسو ټول بل لور ياستئ او دا هم د ما د ملامتی لامل بايد وي، خو زه چې هر څه راوړم، پوهنيز لامل به ورسره وي، دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرسختي نه ده او که وي وبه ګورو، چې زما ليکنه بيا څنګه ناسمه په پوهنيزو ويناو يا ليکنو اباده ښولکيږي.

يادونه: زه پوهيږم، چې کوم منل شوی دی، خو په هغه پوهنيز او منلو لامل يې نه پوهيږم، چې کوم دی او ولې؟

ايا په دې ګوته پورته کيږي او که پوهنيز دلايل راوړل کيږي؟

که چا داراته وليکل چې زما اند ناسم دی او که نه نو څنګه؟

د پوهنې وزارت نصاب غونډه کې بله د منلشوي وي ښېلګه، چې د عربي مايع لپاره يې انډول پيدا کاوه: زه په دې غونډه کې پخپله ناست وم او په دې پرېکړه کيده، چې د عربي مايع انډول پښتو بايد ،،اوبلن،، وليکو، چې دا ډېر ناسم دی او دا يواځې او يواځې د واورو – چې اوبه شوې نه وي- خوي دی او نه د نورو مايعاتو. که ما هرڅومره هڅې وکړې او دلايل مې راوړه، نه منل کېده، چې ګوندې زما يې له ژبې سره څه.

له دې داسې برېښي، چې ګوندې ژبه دمصلحت خبره ده او دا سمه خبره نه ده. ژبه له پيداښته شته او پيداښت مصلحت نه مني. په دې هکله مې ليکنه شته.

د مورڼ ژبې ته ډېر څه ناسم راننوتلي، چې يواځې دما ورته فکر شوی او په هکله مې يو کتاب ليکلی، چې د کتابتون.کوم درنې خپرونې کې خور دی.

دژبې په هکله هلته زما د پښتو په هکله دا لاندې دوه کتابونه دکتلو دي او که څه په دلايلو ناسم وو، نو ماته چې هره جريمه ټاکئ منم يې، چې وړانديز مې دی د ناسمون په حالت کې ډاکتري راڅخه واخلی، د ناسمو کړنو له امله او که نه، نو بيايې راسره ومنئ او د ستونځو ګاللو لپاره راته د پښتو ډاکتري راکړی. د ما دا ټول کار لړ ترلړه د پنځلسو کالو کار دی.

په هکله يې کتابونه:

لومړی: د پښتو ژبلار (ګرامر(

دويم: په پښتو کې ناسم ورځني شوي ويونه.

تاسوچې همدا شمېروني ته ورکړی، داکتابونه درته درکوي او يايې کتابتون.کوم کې کتلی شی.

اوس دا لاندې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – زه به هیڅکله هم داسې څه ونه لیکم، چې یوه پوهنیزه موخه مې په کې نه وي او زما په اند یو سم ځواب ورته ونه لرو، ستاسو وخت بېځایه نه نیسم.

داسې نه وایم، چې ٪۹۵ کې، ځکه چې پوهنیزو خبرو کې یواځې سم او ناسم شته.

هغه بله غوره خبره چې په یاد یې راېم داده، چې ماهیڅکله داسې وی نه دئ کارولی، چې ما جوړ کړی وي او موږ ورسره بلد نه یو، خو زما د لیکنو سره دا نابلدتیا شته، چې دباندنې ویونه په کې یانه شته او یا ډېر کم دي، خو ناپوهوړ څه مې نه دي لیکلي.

۲ – ایا دا لهجه یا بلډول ویینه ده؟

نه! دا لهجه نه ده، چې په ۳ –م کې ګوته ورته نیولشوې.

لهجه یا بلډول ویل نو څنګه وي؟

لهجه د یوه وي ځای اړوند بېلابېلو ویلو ته وایي، لکه: یما، یمو، یتا، یتو، یموړ، یمیړ. دلته دا ،، ړ ،، هم په درې ډوله ویل کیږي، چې دا هم بیا درې لهجې یا بېلابېلې ویینې دي او یا دا: موږ کور ته ځو. یو ډول ویینه او بله ډول ویینه یا لهجه ېې: میږ کېر ته ځي (که دا مې سمه نه وي لیکلي، راته سمه یې کړئ او ماته به بخښنه کوی.(

۳ – دا ما چې یې په هکله پوښتلي، دا د یوه څه لپاره درې بېلابېل ژبتوکي دي او دا د ملکیت یا خاوندوالي لپاره نومځاینیوي دي.

د خاوندوالي لپاره په الماني کې د لومړي کس لپاره mein د خاوندوالي پرونوم یانومځاینیوی دئ او انګرېزي کې یې my دئ.

د دې لپاره موږ په پښتو کې درې بېلابېل اندول کاروو، چې زما له انده یو یې باید سم وي، که څه هم پیداېښت ناسم څه موږ ته نه راکوي، خو دا د وخت په تېرېدو سره بدلېدلی شي یا بدلیږي.

موږ وایو: لومړی کس: یما،زما،دما،

دویم کس: یتا، ستا، دتا

دریم کس:د هغه (دهغې(

دا درې ډوله نومځای نیوي دلومړي او دویم کس لپاره دي او د دریم کس لپاره ځانله ،، د هغه(دهغې)،، دئ. زموږ د پښتو د پوهنتون استادانو هم په دې هکله لیکنې کړي، چې ما یې لیکنو ته په خپل ګرامر او بل کتاب کې د سمون په هکله لیکنې خورې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته کې د دریم کس لپاره ،، د هغه (د هغې)،، کې ،، د،، د ،، هغه(هغې)،، سره د یوه وی په خبر نه او بېل لیکلکېدی شي یا کیږي، نو دلته به ووایو، چې دا ،، د ،، د خاوندوالي مورفیم دئ او هغه پرونوم سره مل راځي.

د ،، د ،، تولیز کېدنه: که داسې ترې یوه شو، خو په دې لومړي او دویم کې به هم دا ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم وي او له دې امله به دا ،، د ،، له ،، ما او تا،، سره دما، دتا د ژبلار له لارې سم وي.

نو: له دې دریو څخه د ژبلار له لارې دما، دموږ، دتا د تاسو، د هغه(هغې)، هغوي سم دي او بس.

یادونه یا زماتیتګار: تر هغې، چې تاسو ګرانو لوستونکو دانه وي رد کړی یا د دې بل سموالی راته په دلایلو نه وي راښولی، نو دا به سم وي.

و ما ته به بخښنه کوی، که ستړي کوم مو.

په څنګیزه یادونه:

تراوسه پورې مې د خاوندوالي حالت کې یو پوستپوزیشن یا پسېځاینیوی ومیند او هغه ،، لپاره،، دی.

الماني او انګرېزي یې: für and for

پام: دا د ،، پار ،، لپاره یا په ځای نه دی، نو سره ګډ لیکل کیږي، ځکه یو وی دی او نه ګډوله.

د ،، پار ،، لپاره الماني او انګرېزي هغه غوره یې: because of and wegen

په ژبلار کې نوي میندنې

ډاکتر ماخان میرزی شینواری

پیل یادونه: ژبه پیداښت دئ او څوک په پیداښت کې ګوتې نه شي وهلی او که دا کار وشي، نو هرومرو به ناسم وي. دا په دې تربیو هېدنه، چې ما هم دلته له ځان څخه څه نه دي پیدا کړي یا جوړ کړي، هغه د پیداښت څخه راپیدا څه مې سره شنلي یا روښانه کړي، هیله ده چې سم به مې میندلي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیله ده، چې ویې لولی، مرسته وکړی، د پښتو ژبلارې د ودې لپاره.

په پوهنیزه څېړنه کې باید مخامخوالی نه وي، دا په دې پرېپوهېدنه چې باید رد نه شي.

نن د ۲۰۲۱ ز کال د مارچ ۳۱ ــم په درې بجو مې خوب کډه وکړه، د همغه خپل چرت له امله، خو دژبې په هکله مې میندنې وکړې، چې له دې امله ورته خوښ یم.

دا لیکنه په څو برخو وېشم او په لاندې توګه یې له تاسو سره ګډوم:

لومړی: د ماپخوانی اند د ځنو اړیکووینو یا که غواړی، د ادپوزېشنونو په هکله

دویم: څنګه والي یا حالتونه

دریم: دا اوس مې ورته د دې لیکنې په هکله پام شوي نومځاینیوي، یا مرستندوي نومځاینیوي او یایې که هرڅه د بللو وړاندیز کوي. دا دوه برخې لري.

څلورم: پښتو- لږ تر لږه په داتیو حالت کې – یواځې پوستپوزېشنونه (پسې ځاینیوي) لري.

پنځم: له الماني، انګرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانۍ بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي

و لومړی ته: د ما پخوانی اند، چې دا ځنې ګډوله اړیکویونه به ګوندې سنترپوزېشنونه وي:

له....څخه (سره، کره)، په .... کې، پر...باندې، تر.... پورې، و ... ته او نور. ګومان مې دا هم وو، چې ګوندې پښتو به مخ ــ پسې – سنتر ځای نیوي ولري. په دې هکله مې لیکنې شته.

دابه په لیکنه کې روښانه شي.

دویم: څنګه والي یا حالتونه، چې لنډ یې بیا له تاسو سره ګډوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو څنګه والي، پېر يا حالت ته د مشورې لپاره.

د الماني ژبلار په مټه يا مرسته دا څنګه والي (پېرونه،حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندې توګه روښانوو: دلته يوائې د پوښتنو له لارې.

١ – نوميز څنګه والى:(څوک؟، چا؟)، (څه؟)

٢ – د خاوندوالي څنګه والى: (د چا؟، د څه؟)

٣ – داتيو څنګه والى: ا – (له چا؟) ، (له څه؟)،ب – (وچا؟)،(وڅه؟) پ – (په چا؟)، (په څه؟)، ت - (پرچا؟)،(پرڅه؟)، ټ – (ترچا؟)، ترڅه؟)،

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا څنګه ونوموو، يا نومول شوي (که وي). دې نور کې- ګومان مې دی- ستونځې نه شته.

۴ – اکوزاتيو څنګه والى: (چا، څوک، څه)

ګورو، چې ١ – او ۴ – يو ډول دي، څو ١ – د کړوني په څنګه والي او ۴ – د پرېکړوني يا نه کړوني په څنګه والي کې دی.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لاړ او په څه کې پر څه باندې څه يې د څه پرسر کېښود؟

داسې يې ځوابوو يا روښانه کوو:

(سپين) «١» (له تور)«٢» سره (د ټور) «٣» (له کور)«۴» څخه (د ځلمې)«۵» (وکور) «۶»ته لاړ او (په کوټه)«٧» کې (پرمېز) «٨» باندې (کتاب)«٩» يې د چوکی (پرسر)«١٠» باندې کېښود.

د الماني ژبلار له مخې به «١» نوميز، «٢»، «٣»،«۴»،«۵»، «٧»،«۶»،«٨»او«١٠» داتيو، «٣»،«۵» واکوالي او «٩» اکوزاتيو حالتويونه يا پېرونه او که غواړې څنګه والي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږیز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبې یو څه ستونځې اوبې کړې وي.

یادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره ځنګه والی لیکلی، باور وکړی، چې دا حالت هم راته پېچلی برېښي، چې له عربي به سم وي او که نه؟

پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وایې او که ځنګه؟ که دې کې هم هر ځنګه پرېکړه وي یا وه، نو یو کار به مو سرته رسولی وي. هیله ده چې اندونه سره ګډ کړو.

اوس راځو:

و دریم ته: دا اوس مې ورته پام راګرځېدلی نومځاینیوي.

دا کوم دي؟ دا را، در، ور دي او مې، دې، یې، چې د کارونو یې بېلابېل ځایونه شته.

دا په دوه برخو وېشو

الف: الف ۱ – موږ په پښتو ژبه کې د خاوندوالي لپاره مرستندوي یا پوره او که هرځنګه یې بولې نومځای نیوي لرو:

مې، دې، یې. د دې ،،یې،، نارینه، ښځینه او ډېر هم همداسې دي او د ،،مې، دې ،، لپاره وایو چې ،، مو،، . پوښتنه دا ده چې به د دواړو لپاره وي او که د یوه لپاره.

دا هم په دوه ډوله کارول کیږي

الف ۱ ۱ – که ووایو: کور مې(دې، یې) سپین دی، نو پوهیږو، چې دا د خاوندوالي نومځای نیوي دي او که ووایو:

الف ۱ ۲ – که ووایو: کتاب مې (دې، یې) واخست، نو دلته دا بیا نومیز حالت دی. دلته بیا د کړوني په څېر رامنځ ته کیږي. هیله ده، چې په دې هکله به هم کران مینه وال مرسته وکړي.

الف ۲ – همداسې د داتیو لپاره هم دا لاندې نومځاینیوي لرو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

را، در، ور، چې زيات يې هم همداسې دي.

د دې لپاره به يې الماني او انګريزي انډول راوړ او وبه ګورو، چې دا هم همهغسې موخوردي
ب – ځنګه والي يا حالتونه.

ب ۱ – د خاوندوالي ځنګه والی يا حالت

انګرېزي نومځاينيوي د خاوندوالي لباره

His yuors my

الماني...........................

Sein dein mein

انډول پښتو يې د ساده يا نيم – يا خاوندوالي نومځای نيوو سره.

مې دې يې

پښتو پوره يا ورسره بلد نومځای نيوي

دما دتا د هغه... او نور

يادونه ښځينه او ډېر يې په پام کې نه دي نيول شوي.

(My (mein) house (Haus

کور مې

دماکور

ب ۲ – د داتيو ځنګه والی يا حالت

را – ، در- ، ور – (ځخه، سره، کره، باندې، لاندې، کې، پورې، ته، ...)

که الماني ته مو پام راوګرځوو، نو دا پورته اړيکويونه ټول د داتيو په ځنګه والي کې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ما – ، له تا – له هغه (هغې) –(څخه، سره، کره) او

پر... باندې، پر (ما، تا، هغه...) باندې او پورې، په (ما، تا، هغه، ...) کې، تر ...پورې، و ... ته

(و....) په کندهارۍ ګړدود کې په روښانه توګه شته

کور مې، – دې، – يې،

انګرېزي نومځري د داتيو لپاره

him   you   me

الماي نومځري د   لپاره

Ihm dir mir

پښتو نومځري د داتيو لپاره

را در ور

دا پورته، مرستندوی (؟) نومځاينيوي د يو او ډېرو لپاره هم دي او ټيک همهغه د الماني او انګرېزي په څېر د داتيو حالت ښاييااو دا لاندې يې بل ډول دي.

له ما له تا له هغه او نور

د حالتونو څېړنې له مخې پای لاس ته راړنه او ګومان مې دی، چې داپرېکړه- که راسره ومنل شوه – نوې وي.

څلورم: پښتو ژبه يواځې او يا لږ تر لږه د داتيو حالت کې يواځې پوستپوزېشنونه لري.

څه پوهېږو، چې دا پوستپوزېشنونه دي؟

دا له.... (څخه، سره ...) او همداسې دا په... کې او پر...باندې، تر... پورې او نور سنترپوزېشنونه نه دي؟

هغه اړيکويونه چې د را، در، ور سره راځي، بربښي چې بوستپوزېشنونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو دا له، په، تر او نور نو بیا کوم ژبني توکي یا ژبني څه دي او همداسې خپلواکه ترېبپوهېدنه هم نه لري. دابه روښانه کړو. دا یواځې د یوه نومځري سره پرېپوړېدنهلري یا یې پهواک کې دي او بس.

که منلي مو وي، چې،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دی او له مې، دې، یې څخه همداسې برېښي، نو دلته هم دا ،، له، په، پر، تر...، د داتیو حالت مورفېمونه دي او یا د ما، دتا، دهغه،... سره یوځای داتیو حالت ورکوي.

بل لامل یې دا دی، چې دا له، .... په را، در، ور کې دننه یا خوندي دي.

یو څو بېلګې:

له ما(-تا،-هغه....) څخه ولاړ. را (در، ور) څخه ولاړ.

تر تا پورې درورسېد. درپورې در ورسېد.

یادونه: که دا سم وي، نو ګورو، چې تر موږ تل ناسم او زیات کاروو.

پنځم: له الماني، انګرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانی بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي، داچې دا له، په، پر، و، تر نو په الماني او نګرېزي داسې نه دي؟

ما تراوسه پورې داسې انګېرل:

۱ – له... څخه، یا ځانله له vor; from

۲ – تر یا تر ...(پورې) bis; until

۳ – په... کې im, in

۴ – پر.... باندې یا پر auf, of

۵ – و....ته zu, to

۶ – له .. سره mit, with

د Vor, bis, in, auf, zu لپاره د پښتو دي:

څخه، پورې، کې، باندې، ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه بېلګه: سپين راځخه در روان شو او په لنډ وخت کې درپورې در رسيږي.

شپين له ما څخه و تا ته در روان شو او په لنډوخت کې به تر تاپورې ذرورسيږي.

دلته دې اړوند دې ته هم پام راواړل، درواړول، ورواړول شي، چې دلته لکه راغی، درغی، ورغي هم شته.

دا د څېړلو خونديونه راته پېچلې، خو له ردولو يا مخامخوالي راته ازاده يا خپلواکه بريښي.

بيا لنډ: له، تر، په، پر، خپلواکه پرېپوهېدنې نه لري او د اړيکويونو پهواک کې دي..

هيله ده، چې پر دې باندې به يو له بل سره ګرمې خبرې ولرو.

Klitikum = تکيه اړ نومځاينيوي:

پيل يادونه: تر هغې پورې، چې ما و ځان ته روښانه کړه، دا ليکنه يا همهغه د مادا ډول ليکنې په پښتو کې تراوسه پورې يواځنی دي، چې له دې امله به ستونځې ولري. دا ليکو او په خبرو کې کاروو، خو بېلاريزه لار سره يې بلد نه يو، نو د خبرو او د پام وړ راته بريښي.
کليتيکې (له زړې يوناني ἐγκλιτικόν رابېل شوي تکيه شوی ويي) هغه ويي، چې کليتيکون يا تکيه اړ ويي، په دې پوهېدنه، چې په يوه بل ويي بايد تکيه وي (دا خو هغه ټوليز يا د نورو ژبو څخه رانيولی پيژند دی، دا کېدی شي په پښتو کې بل ډول راشي، چې فکر بايد ورته وشي او دا چې زه ګورم، د پښتو دا کليتيکي نومځاينيوي، چې د ما لخوا انډول داسې راوړل او بلل شوي، بل ډول دي هم، خو دا اوږد او په ګډه فکر غواړي، چې دا نه شته).
هغه وييونه، چې تکيه پرې کوي بنسټ ويي بلل کيږي او پرته له دې څخه تکيه ويي يا مېلمه پال ويی دی. دا تړن ويي له تکيه اړ ويي سره يو نږدې غږيز ياموزيکي يووالی جوړوي، ډېر وخت phonologisches فونولوژيکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويي دی. په دې موخه تکيه اړ وييونه خپلواک او ازاد وييونه نه دي او د خپلواک وييونو او افېکسونو (مختړو؟؟) په منځ کې ځانګړی ځای نيسي. يو لړ کريتيرين شته، چې افيکسونه له تکيه اړ وييونو څخه توپيروي، کېدی شي افيکسونه په بېله جوړونه کې نامنظموالی راولي او په تکيه اړ وييونو کې په ټوليزه توګه بنسټويي کې بدلون نه راځي.

۱ - (دا برخه په څېړلو کې داسې پېچلې برېښي، چې کېدی شي د پښتو او الماني څېړنې سره توپير ولري، خو زه به هغه زه ورڅخه پوه شوې ليکنه له تاسو سره شريکه کړم، چې پوره کونه يې بيا راتلوکي ژبپوهان په غاړه بايد واخستلی شي.)
۲ – په هره برخه کې بېلګې هم نه شته، ځکه چې برته له تکيه اړ وييونو څخه داسې روښانه دا افيکس آو .... ښه نه پېژنم، خو پېژند مې يې در سره سم ګډ کړی دی.

کليتيکي يا تکيه اړ نومځاينيوي لړو:

تکيه اړ نور هم د هغوي د بنسټونو د ډول له مخې څخه توپيرېږي. هغوي سينتاکتيکي (د غونډلو او غونډلو جوړونو اړوند، د غونډلپوهنې اړوند) ټاکلي يا په يوه مورفولوزيکي کاتېګوري کې رابند وي.

مور. دوه ډوله تکيه اړ ويونه يا نومځاينيوي پېژنو:

۱ – Proklitika هغه وييونه يا ښه يې نومځاينيوي دی، چې پسې راتلونکي ويي باندې تکيه کوي.

۲ – Enklitika هغه نومځاينيوي دي، چې ځانونه د مخه تلونکو وييونو پسې تکيه کوي د مخه تکيه اړنومځاينيوی(pro- klitisch): يو (د مخه تکيه وي) پسې تلونې ويی پورې داسې تکيه وي، چې يوځای يو ويي جوړ کړي.

دا نومځاينيوي ټول درې دي: را، در ، ور.
يادونه: زه چې دا ويونه په ن ج کې ګورم، نو د هغه څه سره چې زه يې له الماني لولم، پوره توپير لري، چې دا همداسې بايد وي هم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه اړيينه يادونه: ما دلته د دې نومونو لاندې څېړلي، کېدی شي /به نورو ژبو کې، چې داسې خوی ولري، په هغو کې ښه روښانه شوی وي، خو زه نه پرېپوهېږم. هرڅنګه چې وي، دا څېړلي، چې د هر نامه لاندې وي، ژبنيزه ستونځه په کې نه شته. که دا نوميزه ستونځه بل ډول چا بللې وي يا بولي، له هغې څخه زه خبر نه يم او هيله ده، چې راسره ګډ به يې کړی.

همداسې: دا په پښتو کې لږ د پوښتنې دی، چې له بنسټ ويي سره يوځای يو ويي جوړوي او که څنګه؟

بېلګې يې: را څخه او که راڅخه، را پسې او که راپسې، را سره او که راسره.

د دې نومځاينيو کارونه هم ژبپوهنبز په دوه ډوله وييونو يا تکيهوييونو سره راځي، چې بېل او ګډ ليکلو کې دې هم پام ورته وشي.

۱۱ – د کړونې يا رېکتوس حالت کې

۱۲ – په نه کړونې يا اوبليکوس حالت کې او هلته هم يواځې د پسېځاينيو د مخه تکيه اړ نومځاينيوي دي.

و ۱ ۱ – ته: موږ کړنوييونه لرو، چې په هغو کې پرېکړونی نه شته، لکه: تلل. داسې ويونه لوريز کړنوييونه هم بللکيږي او دارا، در، ور هم د همدې وييونو سره راځي. دا را،در، ور. له دې کړنوييونو سره ګډ يو ويي جوړوي. موږ وايو: تلل، راتلل،ورتلل. درتلل.

که د دې سره موږ يوه کړونې غونډله جوړوو، نو وايوو: زه درځم، ته راځې او هغه ورځي او همداسې زه ځم، ته ځې او نور.

دلته ګوره د ځانيز نومځاينيوي سره دا را،در، ور هم د هغه کړنويي ،، تلل سره راځي.

دا د هغه مې، دې، يې په څېر لکه هلته د هغو لپاره ما، تا، هغه ... او نور راځي، خو په دې کې داسې نه ده، نو څنګه فکر بايد دلته وشي؟

که ولرو: راځي. پوښتنه: څوک راځي؟ ځوابه: زه، (هغه، ته...) راځم (راځي، راځي،...)

دلته ګورو، چې د پوښتنو په ځوابولو کې دا کړنومووي‌ونه ورسره مل دي. داسې برېښي، چې د ځم او ... سره دا را، در، ور بيا نهبېلېدونکي تړلي، دا په دې پوهېدنه، چې د هغو برخه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

و ۲ ۱ – ته: دلته دا را، در، ور یواځې د پسېځاینیوو سره راځي. دا چې دا هم ګډ یا بېل لیکل کیږي، د پام وړ دي. موږ لرو: را(در، ور) سره (څخه، کره، پورې کې او نور)
دا بې له دې اینکلیتیکي نومځاینیوو داسې لیکو: له ما (له تا، له هغه...) سره(څخه، کره، پسې) ، په ما (په تا، په هغه...) کې، پرما(پرتا، پرهغه) باندې(پورې)، وما(وتا، وهغه، ..) ته. که نور وي، نو ګران لوستونکي دې ورته پام وکړي.
یادونه: دا څه چې موږ داسې بولو یا ایې د الماني په مرسته یې داسې رااخلم، په الماني کې یا نه شته او یا داسې نه دي، بېلګې یې اړیینې نه بولم.

اینکلیتیکي یا پسې تکیه اړ نومځاینیوي:
پسې تکیه نومځاینیوي یوه شیدنده لري، که هغه په یوه کړنویي پسې ورزیات شي. زیات وخت په خبریزه ژبه کې یا په شعرونو کې ومخ ته راځي او په لکنیزه ژبه کې بیا ډېر یا نه لیکل کیږي.
دا نومځای نیوي دا لاندې څلور دي.
،، مې، مو، دې ، یې،،.
یوه پیل یادونه: موږ لرو: ا - کتاب مې واخست. ب – کتاب مې سپین ی.
ګورو: په ا – کې: په غونډله کې مې کړونی دی، نو له دې امله ،، ما ،، او په ب – کې ،، مې ،، نه کړونی دی، نو له دې امله د اړونده حالت سره سم د هغه حالت یو مورفېم ، چې پهدې غونډله کې ،، د ،، دی د ،، ما ،، سره ور زیات شي، نو له دې امله د ،، مې ،، په،، دما،، راځي. ګوری، چې پښتو ژبه د ژبلار له مخې څومره له یوه څه څخه دوه ډوله پوهېدنې لري، چې دا ،، مې ،، یوه غونډله کې ،، ما ،، او په بله کې کې ،، دما،، دي.
داسې به ومخ ته لاړ شو، چې
۱ - لومړی به درې غونډلې راوړو، یواځې د یوه کړوني سره او بیا به د دې په مټه پېژند ورکړو.
خبره په څوک او چا کې هم ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ ۱ - کتاب مې واخست.
چا کتاب واخستې؟
ما کتاب واخست. له دې لاس ته راځي
ما کتاب واخست = کتاب مې واخست
۲۱ – کتاب اخلم (که پام وکړو، نو په دې روان حالت کې ،، کتاب اخلم،، تکیه اړ نومځاینیوی نه شته او و پوښتنې ته، چې: څوک کتاب اخلي؟ زه کتاب اخلم، نو د دې لاس ته راوړنه به دا وي، چې دا غونډله ،، کتاب اخلم،، په خپله ختِه کې سمه یا پوره نه ده او دلته باید تل ورسره ،، زه،، وي، په دې پوهېدنه چې اړوند کړونی باید ورسره وي. څوک کتاب اخلي؟ زه کتاب اخلم.)
اړیېنه یادونه: دا نومځاینیوي، د هغه کړنوییونو لپاره راځي، چې پرېکړونی ولري......
یادونه: ډېر ښه راځي، چې دا غونډلې د پوښتنغونډلو له لارې روښانه شي او داسې سمې هم راځي.

څوک کتاب اخلي؟
زه کتاب اخلم = کتاب اخلم
چا کتاب واخست؟
ما کتاب واخست= کتاب مې واخست
۳۱ – کتاب دې اخلم
د تا کتاب اخلم
څوک د چا کتاب اخلي؟
زه د تا کتاب اخلم.
۲ - په دې حالت کې به هم وګورو، چې څو غونډلې لیکلی شو اودا څنګه؟
۲ ۱ – کتاب مې سپین دی
د چا کتاب سپین دی؟
د ما کتاب سپین دی. له دې څخه و لاس ته راځي، چې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ما کتاب سپين دى = کتاب مې سپين دى

له دې پورته راوړنو څخه داسې برېښي، چې دا پسې تکيه اړ نومځاينيوي دا دندې لري.

په ۱ - کې مې، مو، دې، يې د کړنوييونو سره کړوني يا رېکتوس دي او

په ۲ - کې خويوييونو سره نه کړوني دي يا دا د خاوندوالي حالت دى.

د ژبلارې په بتسټ پېژند کې يې داسې هم دي، چې دا نومځاينيوي په خبرژبه کې راځي او په ليکنژبه کې نه راځي.

راځى، چې د دې لپاره لږ تر لږه دا يوه غونډله راوړو او بيايې اړونده پوښتنه پوښتنغونډله راوړو او با د دې پوښتنغونډلې ځواب په همغه تېرې موخې ورکړو. پام ورته کوو:

لرو: کتاب مې يې راووړ.

پوښتنه: چا د چا څه شى راووړ:

ځواب: هغه دما کتاب راووړ.

ګوره چې دا ځواب په همغه موخې دى، خو د همهغو تکيه اړ نومځاينيوو سره نه.

دا ګوره يوه په زړه پورې موضوع ده، چې بايد پام ورته رااوښتى وي.

ډاکټر ماخان مېړى شينوارى

د حالتونو نوى څېړنپوهه

بيا ژبلاريزه نوې څېړن-اند يا څېړنپوهه:

پښتو د ژبلارې له مخې څخه هم يوه هکپککونکې ژبلاريزه او نه (پوره) يا ښه يې کمه څېړل شوې ژبه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نن د ۲۰۲۲ زکـ دسپتمبر ۲۶ د سهار یاشپې ۴ بجې. فکر مې ټول د پښتو په ژبلار کې دی او په ژبلار کې دې خېږن اند (د څېړنې په بنسټ اند ته) ته ورسېدم:

پښتو یوه ډېر ښه روښانه ژبلار لري.دا چې ژبلار په ژبو کې د ژبې د جوړښت شته لارې څېړي، نو زه تل له یوه اند څخه وبل ته ځم او د نوې څېړنپوهې سره مخامخ کېږم، چې هغه له تاسو درنو لوستونکو سره ګډوم.

په پښتو چې زه تراوسه پورې له پښتنو څخه لیکل شوي ژبلار سره داسې لږ بلدنیا لرم او د پښتو ژبلار د ترتیب لپاره مې زیات د ژبلار لپاره الماني ادبیات کارولی او بیا هغه، چې د دباندنیو له خوا لیکل شوی، نو هرو مرو د زیات فکر وړ دي، ځکه چې د ټولو ژبو ژبلارې ډېر توپیر سره لري، چې یو له بل څخه ګټه اخستلکېدی شي، خو ورته والی به ونه لري یا ډېر کم.

زه چې د ما په څېړنو کې تر اوسه پورې وپوهېدم، هغه دا ده، چې موږ په حالتونو کې ډېرې ستونځې لرو، چې په هکله یې ما هم ډېرې لیکنې کړي او دا هم تل د تېرو لیکنو په بشپړېدو.

اوس خپلې دې راته پیدا موخې اند ته، چې کړی شو د پښتو ژبلار د دوه حالتونو کړونی او نه کړوني په ځای په څلورو حالتونو ووېشو او یا په دوه حالتونو داسې چې دا نه کړونی حالت بیا درې برخې ولري. دا به نو ګران لوستونکي او هیله ده ژبپوهان په ګډه سره برابر کړی شو.

د پښتو حالتونه لنډ بې له ډېرې شننې:

لومړی – کړونی : نوموېونه (نومونه او نومځاینیوي): زه، ما، ته ، تا، هغه، هغه او نور، چې د نورو راوړلو ته بیا اړتیا هم نه وي. (۱)

بېلګې:

لومړی ۱ - زه مړې خورم. ما مړې وخوړه.

لومړی ۲ – ته مړی خورې. تا مړی وخوړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی ۳ – هغه مړی خوري. هغه مړی و خوړه. او داسې نور هم....

دویم: پرېکړونی: هغه نومونه یا نومځاینیوي دي، چې څه پرې کیږي، لکه: ما، زه، تا، ته، هغه، هغه او نور. دلته هم همدا بسیا کوي.

یادونه: د کړوني او پرېکړوني په منځکې دا توپیر دی، چې کله، چې کړونی په زه پیل شي، نو پرېکړونی یې ما دی او په څټ، چې کړونی ما وي، نو پرېکړونی زه دی.

بېلګې: دویم ۱ ـ ته (ما، هغه) وهې. تا (زه، هغه) ووهلم.

دویم ۲ ـ هغه (ما، تا) وهي. هغه زه ووهلم (ته ووهلې).

ګومان مې دی، دابه بسیا وکړي.

یادونه: په نورو حالتونو کې د زه، ته، هغه.....

دریم: د خاوندوالي حالت: د خاوندوالي لپاره د نوموېونو(نومونو، نومځاینیوو) سره د خانوندوالي مورفیم ،، د ،، د مخه راخي.

بېلګه: دما(دتا، د هغه) کتاب.

څلورم: د پسېځاینیوو حالت:

بېلګې:

څلورم ۱ – له ما (څخه، سره، کره...)

څولورم ۲ – پرمیز (باندې، پورې، پسې)

پنځم ۳ – په ما کې.

څلورم ۴ـ و ما ته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم ۵ – تر ماپورې. او نور.....

په څلورم کې څخه، سره،.. کې،باندې، پورې، ته ... پسبڅاينيوي دي او، له، تر، په، پر، و ...

د پسبڅاينيوو اړونده مورفېمونه دي.

ګورو، چې دلته د نومويونو د مخه د بېلا بېلو پسبڅاينيوو اړونده مورفيومونه راځي، نو له دې امله دا د پسبڅاينيوو حالت بللی شو.

په څلورم کې څخه، سره،.. کې،باندې، پورې، ته ... پسبڅاينيوي دي او، له، تر، په، پر، و ...

د پسبڅاينيوو اړونده مورفېمونه دي.

څنګه کړی شو دا وښايو؟

د تکيه اړ نومځاينيوو په بنسټ

۱ - پسې تکيه اړ: مې، مو، دې، يې: دا پسې تکيه اړ نومځاينيوي د يوه نوموي پسې راځي

۲ - د مخه تکيه اړ: را، در، ور : دا د مخه تکيه اړ نومځاينيوي د يوه پسبڅاينيوي او يواځې د پسبڅاينيوي د مخه راځي، نو له دې امله د پسبڅاينيوي حالت يې بولم.

و ۱ ته-

و ۱ ته - دا پسې تکيه اړ يا اينکليتيکي نومځاينيوي دوه ځايونو کې کارول کيږي،

۱۱- دانومځاينيوي، چې نومويونو پسې راځی، که د مخه نومځاينيوی يې د پرېکړوني په حالت کې وي، نو پخپله دا پسې نومځاينيوي يې کړونی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: کتاب مې واخسته. دلته کتاب پرېکړونی دی او مې کړونی.

۱ ۲ – که د دې نومځاینیوي د مخه نوموی د دې نومځاینیوي پسې د یوه خوي سره سنبال وي، نو دا د خاوندوالي حالت دی.

کتاب مې سره پوښونه لري.

و ۲ ته –

۲ ۱ – دا نومځاینیوي که د کړنوي د مخه راشي، نو دا لوریز کړنویونه دي، چې و موږ ته د دې اوس موخې له امله دا همدومره بسیا کوی.

۲ ۲ – که دا نومځاینیوي د پسېځاینیوي د مخه راشي، نو دا له دې امله د پسېځاینیوو حالت دی او لرو: (را، در، ور) (څخه، سره، کره، پورې، باندې، کې،...).

ګورو دا دلته یواځې له پسېځاینیوو څخه د مخه راځي.

که غواړئ داسې هم کېدی شي، چې ووایو:

پښتو دوه حالتونه رېکتوس او اوبلیکو یا کړونی او نه کړوني حالتونه، چې دا لومړی یې کړونی او پسې درې یې نه کړوني حالتونه وبولو. دنورې روښانتیا لپاره پوره لیکنې په کتاب کې شته.

له دې سره مو هغه اړین څه وښوول، خو اوس اندونه، ګوتنیونې، سمونونه او وړاندیزونه سره ګډ کړو.

ما د دې لیکنې سره - داسې اندم- چې د ټولو له ما څخه د حالتونو په هکله لیکنو ته پایټکی (د پای ټکی) کښېښود. تاسو ټول دې راته بریالي وی.

د پښتو حالتونو د ستونځوبیو بریا

(c) ketabton.com: The Digital Library

څنګه دې لاس ته راوړنې ته بریالی شوم؟

ډېر خوښ یم او باوروکړی، چې ورته پام مې شو، چې دا کار خو د لومړي ځل لپاره د ما موندنه ده او د ډېرو کلونو د ځېړنو لاس ته راوړنه ده، چې غونډه شپه مې خوب کډه وکړه. د ما ډېر څه، چې څه مې کړي یا څه باید وکړم، د شپې په چرت یا د شپې په فکر ګړنجولو- مه راپورې خاندی، دا تکیه کلام لکه چې کارول کیږي- کې را پیدا کیږي. خو اجازه راکړي، چې له هر څه څخه د مخه یوه اړینه یادونه وکړم.

اړینه یادونه: باور وکړی، چې ځانپالی نه یم او بل د لیونتوب یا د زورواکوال ګومان مې هم په ځان نه راځي. دا باید روښانه کړم، چې تر څو پورې دا د ما په پوهنه ولاړ ماته راپیدا اند چا په پوهنیزو دلایلو نه وي رد کړی، تر هغې پورې باید سم وګڼل شي او که داسې وي، نو بیا موږ ټولو ته د دې بریا مبارکي وایم.

د ما په دې دعوه کې دوه موخې دي، چې د موږ ژبپوهان او نور ژبمینه وال دې ته راوپاریږي، د نورو پوهنیزه ځېړنو په بنسټ یې رد کړي، چې دا به هم د ما د دعوه رد کول، خو بیا به هم دا هڅول د ما بریا وي.

د ما په ځېړنو کې مې تل دې ته فکر شته، چې په پښتو کې حالتونه کم یا هېڅ نه دي ځېړل شوي او که زه ورڅخه نا خبر یم، هغه به هم رامیدان ته شي، چې زه به ورته خوښ او د دې بریا په څرګندولو به هم هېڅ زړه بدی نه شم.

دا فکر راته ودرېد، چې په همدې هکله مې د خپلو ځېړنو یو کتاب برابراوه.

دې بریا ته مې نو څنګه لار ومینده؟

--- د حالتونو په ځېړنو مې پیل وکړ، چې د ما په لومړنیو د پښتو ژبلار کتابونو کې هم شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړى مې دا حالتونه د الماني حالتونو په بنسټ وڅېړل، خو په پښتو کونه کې يې کوم ناسمون نه دى راغلى، خو دې څېړلو موخه وره او پايلاس ته راوړنه نه لروده. بيا مې ځنو ملګرو او ژبمينه والو دې ته پام راواړاوه، چې پښتو دوه حالتونه رېکتوس(ولاړ يا کړوني حالت) او اوبليکوس (پروت يا نه کړون ى حالت) حالتونه دي.

هغه مې وڅېړل او په هکله مې د يوه ځوان پوه کامران منګل ليکنه يا ماته په کمنت وليکل، چې ،، د ،، د خاودوالي مورفېم دى. پوه شوم، چې ،، د ،، پرته له نومويونو کومه خپلواکه پوهېدنه نه لري او همدلته مې ورته پام شو، چې ،، د ،، د خاوندوالي حالت يو مورفېم وي او خپلواکه پوهېدنه نه لري، نو دا له، په، پر، او.... هم بايد د کوم حالت يا حالتونو مورفېمونه وي او پرته له نومويونو څخه به خلپواکه پوهېدنه ونه لري. ګومان مې سم وو، خو پرې باوري کېدل يې راته ستونځمن وو، تر څو پورې چې د نور حالتونو په دې پوهېدنه چې لومړى د اينکليتيکي حالت (پسې تکيه اړ حالت) سره مخ شوم. دې هم پوره روښانتيا ځکه نه شوه روا ستلى چې دې پسې او د مخه تکيه اړ هم ورسره يوځاى څېړل شوي وو، خو همدلته راته د نومځاينيوو را، در، ور چې پروکليتيکي يا د مخه تکيه اړ نومځاينيوى دي په مرسته دا فکر پيدا شو چې دا له، په، پر، او نور هم لکه،، د،، د حالتونو مورفېمونه دي او دا د (را،در، ور)(څخه، سره، کره، ته، پورې، کې او نور) کاروني له امله بيا د وخت په تېرېدو سره دا فکر هم راته پيداشو، چې پښتو نو يواځې پوستپوزېشنونه لري.

کله چې د کليتيکي (تکيه اړ) کلمې سره مخامخ شوم، چې په دوه برخو اېنکليتيکي (پسې تکيه اړ) او پروکليتيکي (د مخه تکيه اړ) نومځاينيوي لري، نو دې پاي ته راورسېدم.

د دوه حالتونو کړوني او نه کړونو څخه بيا همدې څلورو حالتونو ته راغلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې څخه د مخه مې دا برياوې هم لوي څښتن په برخه کړې، چې له، پر، او نور – لکه دباندني او افغاني پښتوپوهان يې وايي- پرېپوزېشنونه نه دي او دا يواځې د حالتونو اړونده مورفېمونه دي، چې پرته له، نومويونو بله پوهېدنه نه لري او همداسې چې پښتو يواځې پوستپوزېشنونه لري او بس.

دا څه ميندنې چې دي، له نوم څخه يې پوهېږو، چې په ژبه کې شته څه دي، چې هغې ته مو بايد پام شوی وي.

يوه غوره خبره داده، چې د مور تېرو ژبپوهانو خپلې ژبې ته په دې لنډ وخت کې ډېر کار کړی، څکه چې پښتو ژبې ته د کار کړلو وخت ډېر لږ وو. ژبه مو داسې په ۱۹۳۲ ز ک کې داسې په نامه په رسميت کې دننه شوه او بيا په ۱۹۶۴ ز ک کې - چې هلته د پښتو تولنه هم جوړه وه - قانوني شوه، نو دا د يوې ژبې د ودې لپاره ډېر لږ وخت دی، چې د دوي ګار زه بيا بيا ستايم.

پای يادونه:

مور بايد ومنو چې:

لومړی: ژبه پيداېښت دی او نه لکه چې وايو: قرارداد.

دويم: ژبه مو پنځه زره کلنه ځوانه ژبه ده. ځوانه په دې پوهېدنه چې نږدې له نوي کلونو څخه راپه دېځوا او له ۱۹۶۴ ز ک څخه وروسته يې هغه خپل رسمي ځای د قانون په څلورديوالي کې نيولی، خو په عمل کې اوس لا هم ترې لرې ده، خو دا بايد ووايم، چې وده يې پوره ښه ده.

دريم: زه چې ګورم، په ژبه کې مو هغه ډېرې ستونځې په حالتونو کې دي.

زه به له دې ليکنې سره و ځان ته دا اجازه ورکړم، چې دا د حالتونو ستونځې مې له ډېرو ستونځو څخه وروسته اوبې کړې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- په لیکنه کې تکرارا له دې امله هم راغلی، چې هره لیکنه په بېلا بېلو ورکړوحالتونو په هکله لیکل شوې، چې ماته بیا د داسې کار سمه راټولونه او ترتیبونه نه کېدونکې وبرېښېده. توان نور دومره نه دی.

-- د ټولو ژبو ژبلارې یو له بل سره پوره توپیر لري لکه چې ژبې سره توپیر لري، خو و خپلې ژبلار ته د نورو پرمختللو ژبو څخه د نوې میندونو په څېر کټه اخستل کېدی شي او هلته یو نوې څه چې کتل کیږي موږ ته هم د خپلې ژبې د ودې لپاره یو فکر راکوي.

د پښتو ژبلاریزه څېړنه کې مو څه ته باید پام وي؟

د ژبې معیاریکېدنه کله کېدونکې ده؟

د ژبې معیارېکېدنه هغه وخت کېدلی شي، چې زسمی وي او د دولت له خوا څخه یې ملتړ وشي.

موږ د څه ډول لیکنو سره مخامخ کیږو او له هغه څخه باید څه ډول کټه واکلو؟

موږ لرو:

١ – تاریخي ژبه.

٢ – کلیوالي ژبه او

٣ – معیاري ژبه

د موږ موخه دا ده چې ژبه مو هغه معیاري حالت غوره کړي، چې په خواشینی یې باید ووایم، چې لا تراوسه پورې نه ده معیاري شوې، لاملونه یې نه راوړم، خو که خبرو ته مو سره اړتیاوه، پرې غږېدلی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژبه کې حزف او که حذف(ؤوبخښی، چې راته برگ نه شی، خو عربي مې – په خواشیی باید ووایم نه ده زده، خو هڅېږم، حپله موخه تر شونې پولې پورې په پښتو وییونو هم روښانه کړی شم - نه ده زده) یا پرېښودل او یا ورڅخه تېرېدل نه شته.

دا پرېښودونه په څه پوهېدنه ده؟

که همدا حالتونه راواخلو نو د ،، له کابل څخه و کور ته ځم. داسې لیکلی شو: د کابله کورته ځو. دلته که ،،څخه،، او ،، و ،، ونه لیکل شي، نو دا دې پروا ونه لري. دا کېدی شي پهډېرو ډولونو ولیکلی شو، خو دا دچا خوښهنه ده او نه لهدې امله، چې گوندې سرې پر پوهېږي. بېرته همدې ته راځو، چې دا د ژبې دسم ښوولو لپاره ژبلاریز لامل نه شي کېدی، پیداپښتنیمگړتیاوي نه مني او ناسمې دي.

ژبه چې په معیاري توگه څنگه جوړه ده همهغسې جوړه ده او بدلون یې ناپیداپښتي دی.

په ژبه کې تاریخي وییونه، دا په دې پوهېدنه، چې هغه او دغه لیکوال داسې یا هغسې لیکلي، نو باید سم وي (په دې پوهېدنه، چې باید معیاري وي) او یا دا چې هغه او دغه ژبپوه لیکلي، نو باید همهغسې وي، دا دواړه د یوه څه لپاره د ښوولو بسیا نه کوي. دا چې ژبه نوې ده، نو ژبلار هم نوې څېړل کیږي او دا څېړنه د ژبې د جوړښت په بنسټ کیږي، چې هغه سمه څېره یې سمه ده یا هغه معیاري لیکندول یې باید سم وي او هغه سم دی.

خبرې نورې نه اوږدوم او په دې لار کې موږ ته د لا ډېرو برياوو په هیله.

ډاکتر ماخان مېړی شینواری

برېښناپته: smakhan1946@gmail.com

دوه پرنستي غوښتنلیکونه:

د کابل پوهنتون د پښتو پوهنځي و ریاست ته دوه پرانستی لیکونه!

ډېرو درنو د پوهنتونو د پښتو استادانو، د پوهنې وزارت او د علومو اکادمي استادانو ته یو پرانستی غوښتنلیک.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سر له نن څخه مې وړانديز دی، چې دا د پښتو د حالتونو، چې په پښتو کې څو حالتونه دې د ښوونځي په درسي نصاب کې او همدا ډول په نورو پوهنيزو پروګرامونو کې ورګډ شي، چې ډېر اړيين دی:

موږ په پښتو کې څلور حالتونه لرو، چې دا لاندې دی:

لومړی: کړونی حالت: دا هغه حالت دی، چې څه په کې کيږي، او يا کړل کيږيي.

دا حالت د هر کس يا کسانو لپاره دوه نومځاينيوي لرې، چې زه، ته ، هغه .... او ما، تا، هغه ..... دي. زه به دلته همدا يو زه او ما سره دا څېړنه ياښه يې روښانه ونه و مخ ته بوزم.

۱لومړی – هغه کړنه چې کيږي، په هغې کې د وختونو په هکله نومځاينيوی نه بدليږي.

لکه: زه پاڅېږم او زه پاڅېدم. دلته د اوس او د تېروخت نومځاينيوی همهغه،، زه ،، دی.

۲لومړی – دا هغه کړنه ده، چې پرېکړونی لري او له دې امله کړل کيږي. په دې حالت کې وخت اړوند نومځاينيوي بدليږي او په لاندې ډول:

۲لومړی۱ – زه ډوډۍ خورم. د دې اوس وخت لپاره، چې ډوډۍ پرېکړونې ده.

۲لومړی۲ – ما ډوډۍ وخوړه. دا د تېر وخت لپاره د ،، زه ،، په ځای ،، ما ،، راځي، چې دلته هم ډوډۍ پرېکړونې ده.

دويم: د پرېکړوني حالت: په دې حالت کې پر يوه څه يا چا باندې څه کيږي يا کړل کيږي.

دا حالت هم د لومړي حالت په څېر دی، خو د نومځاينيوو دندې يې دلته بدليږي.

۱دويم: دا هغه حالت دی، چې پرېکړونی يو کړونی لري.

۱دويم ۱ – ما غورځوي.

۱دويم ۲ - زه دې وغورځولم.

۲دويم ۱- زه غورځېږم او

۲ دويم ۲ - زه وغورځېدم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا به دواړه اوس په یوه غونډله کې یوځای راوړو، چې کړونی او پرېکړونی په یوځای وي.

ما ته غورځوې. زه تا وغورځولم.

دریم: خاوندوالي حالت: په دې حالت کې یو د ،، د ،، مورفېم، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري، د یوه نوموېي سره یوځای راځي او د یوه چا یا یوه څه خاوندوالی وښایي:

لکه: دما کور یا د سپین کور. دا د کور خاوندوالی د مورفېم،، د ،، سره څرګندیږي.

یادونه: له دې امله په زما، یما او د ما کې د ما سم او معیاري دی.

نومونه: ،، د ،، د خاوندوالي حالت مورفېم.

څلورم: د پسېځاینیوو حالت:

په پښتو کې دا هغه د ژبې ستونځمنه برخه ده، خو که له دې سره سم کار و مخ ته بوتلل شي، کومې ستونځې نه زېږوي او راتلونکې لیکنې مو له ناسمونو ساتي.

دا به لومړی د کلیتیکي دا په دې پوهېدنه، چې دلته د اینکلیتیکي نومځاینییو سره ولیکو:

یو - (را، در، ور) (څخه، سره، کره، کې، باندې، پورې، پورې، ته... که نور ومخ ته راغلل، نو لار یې همدا ده، کومې ستونځې نه لري).

دوه - دااوس د دې نور نومځاینیوو سره لیکو:

۱دوه - (له ما، له موږ، له تا، له تاسو....) (څخه، سره، کره...)

۲دوه - (په ما، په موږ، په تا، په تاسو،...) کې

۳ دوه- (پرما، پرتا، پر هغوي....) (باندې، پورې(۱))
۴ دوه - (تر ما، تر تا، تر هغوي،....) پورې (۱)

۵ دوه - (وتا، وما، وهغه،...) ته (۲)

....

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته ليکنه(۱) کې دا ويې ،، پورې،، دوه ببلابېلې پوهېدنې لري: دا د تر تا پورې کې دا ،، پورې،، پوله په ګوته کوي او دا بل ،، پور،، د يو څه پورې، چې يو څه نښتي وي، لکه د ما په کاليو پورې ختې وتپل شوې.

په (۲) کې ،، و ،، و پښتنو ته يا و ځنې پښتنو ته داسې نابلده برېښي، خو ګومان مې دى په کندهارې ويېنو کې شته، خو همداسې دى.

اوس يې لړ روښانونه.

په پورته ليکنه کې له، په، پر،تر، و او ... ټول د اړونده حالتونو مورفېمونه دي، چې يواځې د نومخاينيوو سره د اړونده پسېځاينيوي لپاره موخه ور او اړونده پوهېدنه لري.

دا داسې ده، چې هر يو له دې مورفېمونو يو ټاکلى يا څو ټاکلې پسېځاينيوي لري او په څټ هر يو پسېځاينيوي يو ټاکلى اړونده د حالتونو مورفېم لري.

لړ روښانونه: يو حالتمورفېم کېدى شي څو پسېځاينيوي ولري، خو هر پسېځاينيوى، ټيک يو د پسېځاينيوو حالتمورفېم لري.

د يوې پرېکړې لپاره: په پورته کې ګورو، چې دا له،په، تر، پر ... د حالتونو مورفېمونه دي او يواځې او يواځې په ،، دوه -،، کې د اړونده حالتونو سره راځي.
،،حالتمورفېمونه،، راته ښکلې نومونه برېښي. وبه ليکم، چې ښکلې نومونه ده او همداسې ده.

،، دوه-،، يواځې او يواځې يوه شمېرپوهنيزه کلمه ده، چې داسې ور څخه پوهېږو:
حالتمورفېم سره اړونده حالت پسېځاينيوي او يوه اړونده حالتپسېځاينيوي لپاره ټيک يو اړونده مورفېم شته يا تنظيم شوى، چې بل هر ډول راوړنه يې ناسمه ده.

په پوره پام: دا مو د ټولو ناسمونونو مخه نيسي، لکه ټرټولو.. . تر منځ ، تر څنګه، چې پورې ورسره نه وي او نور.

لنډ: له دې داسې پوهېږو، چې دا مورفېمونه– که حالت مورفېمونه يې وبولو ښه به وي- په بل ځاى يا له نا اړونده نورو پسېځاينيوو سره راشي، نو هرو مرو به ناسم وي.

داسې لړ د الماني سره پرتله کونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په الماني ژبه کې د هر حالت لپاره ځانګړي نومځاينيوي شته. لکه

ich,mein,mir, mich

خو په پښتو کې موږ د دې بدلونونو لپاره اړونده مورفېمونه لرو، چې هر يو يې خپله ځانګړې روښانوندنده لري.

پای يادونه: الف- ،، د ،، د خاوندوالي حالت مورفېم دی.
ب - ،، له،، ، په ، ، پر ، تر، و ،... د (اړونده پسېځاينيو) د پسېځاينيوي حالت مورفېمونه دي او له دې څخه بله دنده نه لري او بله هر ډول کارونه يې ناسمه ده.

هيله ده، چې له دې سره به مو د پښتو ژبلارېزو ستونځوبيو لپاره يوه ښه روښانونه ګرانو لوستونکو ته وړاندې کړې وي.

که دا ليکنه درته د يوه پښتو ډاکتر ليکنه نه برېښي او له دې سره به يې ارزښت درته کم وبرېښي (سمه خو ده) نو کړی چې و ماته د ما د ټولو پښتو ليکنو په چوپړ کې او په ځانګړې توګه د حالتونو مېندنې، چې د پښتو پهڅبپ،هنه کې يوه غوره ميندنه ده يوه د پښتو دوکتورا هم راکړی. باور وکړی، چې د پښتو په تاريخ کې دومره کار او سم کار و پښتو ته شوی دی. ګوری، چې ليکنې مې په رېښتيا ځانګړې دي. ما د پښتو دوه ګرامرونه ليکلي، په پښتو کې نا سم راننباسل شوي ويونه او نورې ليکنې.

هيييييله ده، چې ځانپالنه يې ونه بولی، زه هر کار چې کوم، هغه د ما د ځان لپاره دی، چې ځان روغ وساتم او دا دنده يې له سره کړې. خپل کار په چا نه خرڅوم او نه په چا کوم احسان اچوم، خو له تاسو سره يې ګډونه اړيينه بولم، ګومان مې دی، چې و چا ته به په دې کې زيان هم نه وي، چې دا به بيا ناروا کار وي.

دا زه چې وړانديز کوم، هرو مرو يوه ساده خبره نه ده. د دې باورې کېدو لپاره کېدی شي يو د پښتو پوهانو، د نورو پوهنو کسان او همداسې د علومو اکادمي له خوا څخه يو کنفرانس ترتيب شي، چې په هغه کې زه د خپل ليکلي وړانديز سمون او اړيينوالی روښانه کړم، دا راته هرو مرو برېښي.

د دې حالتونو په څېړلو کې مې د نور په څنګ کې ډېر کلونه کار کړی، چې هغه په برېښنا کتابتونو کې هم شته – ketabton.com - او د اړتياپه وخت کې يې زه ورلېږلی هم شم.

که تاسو په هکله د مالیکنې وګورئ، نو درته روښانه به شي، چې ما و دې لار ته د رارسېدو لپاره څومره ستونځې ګاللې دي، خو لاس ته راوړنه یې پوره روښانه ده، چې پوره ورته خوښ یم.

د فوق العاده ډاکترۍ راکړې غوښتنلیک!

په پښتو د ما د سترې او بې بدیله بریالۍ څېړنې په هکله د دې کار لپاره د فوق العاده ډاکترۍ راکړې هیله!

د کابل پوهنتون د پښتو پوهنځي و درنو پوهاندانو او ټولو استادانو ته په درناوي!

لکه چې ګورئ، ما په دې اخرو نږدې اولس کلونو کې د پښتو په څېړنه کې زیات کار کړی او ډېر اثار یا لیکنې مې خورې کړي، چې دا ټولې د پښتو تاریخ په اوږدو کې لومړنۍ او یواځنۍ پوهنیز کار دي، د ژبې له لارې به دا هم ووایم، چې لیکنې مې ریښتیا هم پښتو او ځانګړې دي.

په دې ټولو لیکنو کې هغه ستر کار دا دی، چې ما د څېړنو په بنسټ ماته دا بریا هم په برخه شوې، ومومم، چې پښتو هم په خورا روښانه او پوهنوړه توګه څلور حالتونه لري، چې له دې سره مو له یوې خوا څخه د ژبې ستونځې له منځه ځي او له بلې خوا دا د ژبې د ژبلار او ژبپهنې هغه غوره برخه او پوهنیزه بډایېه ده، چې نوره هم پوره کیږي.

دا د یوه مسلک په پوهنیزه څېړنه کې یو ډېر ستر کار دی، چې باید د پوهانو له خوا یې ستاینه او پېرزوینه وشي او هغه د یوې فوق العاده ډاکترۍ ورکړه ده.

دا هیله مې د ځان لپارهنه ده، دامې د کار د لاس ته راوړنې له امله ده، چې وخپلې ژبې ته په درنښتوګورو او نور پښتانه ژبمینه وال هم مینه ورسره پیدا کړي. که چېرې د ما غوښتنه نا سمه او ناروا وه، نو هغه په ډېرو ستونځو ولاس ته راوړې د شمېرپوهنې ډاکتري دې راڅخه واخستل شي او په مطبوعاتو کې دې هم په پراخه توګه د ماغندنه وشي.

ستاسو ماخان او په هرصورت بریالي اوسئ.

Smakhan1946@gmail.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان میرزي شینواري کتابونو ته کتنه

د ډاکتر ماخان شینواري پوهنیز کارونه، ځانګړي دي، دا په دې مانا چې د نورو پښتو لیکنو سره د پښتو ژبې له مخې پوره توپیر لري او سوچې بوچې نوې دي. په لاندې ډول:

۱ – ډاکتر شینواري نږدې څلوېښت کتابونه د شمېرپوهنې رېښه کې په پښتو کړې، دا په دې مانا، چې د عربي ويونو په ځای یا یې نوره هم ښه د مسلکي نومونو انډول پښتو ویونه لیکلي.(دا انډول نومونه په پښتو کې شته، جوړ شوي نه دي)

۲ – په درې کتابونو کې یې فزیک هم په پښتو لیکلی، دا په دې مانا، چې پوهنیز او مسلکي ویونه په پښتو دي، چې دا هم د پښتو ژبې له پاره لومړی ځل دی.

۳ – دوه کتابونه د ژبې په هکله، چې هلته هم د نورو لیکوالانو د لیکنو د سمون سره سر او کار لری ، چې نوموړی په کې تراوسه ځانله دی، لکه په دې نورو لیکنو کې هم. ملامتې به د نومړي وي، خو وايي، چې کړنې يې د ژبلار سره سمې او سم انديزې دي.

که ژبسمون، چې بیا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دی، هغه ویونه د څېل شوي، چې ناسم ژبې ته را ننباسل شوي.

۴-دوه کتابونه ۴ ۱ – پښتو ژبلار د ښوونځې لپاره به په لنډ وخت کې خوره او

۴ ۲ – د ژبې په چوپړ کې به هم لنډو ورځو کې ستاسو لوستلو ته وړاندې شي.

زما زیاتې لیکنې له پخوا په ټول افغان او اوس همداسې هغه زیات یې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کې خواره شوي او نور هم دا کار پسې روان دي.

او کتابونه په کتابتون.کوم کې خوریږي، چې هلته یې بیا د کتاب په بڼه لوستلی شی.

۴ ۳ – دا اوس پنځه او یا ښپږ کتابونه نور د ژبې اړوند ، یو د سیاست، او یو د غورهخبرو کتابونه خپرونې ته چمو دي. (د اوکتوبر اوم ۲۰۲۲)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکټر ماخام میرې شینواري لیکنې او ژباړې

د ډاکتر ماخان شینواري چاپ او ناچاپ لیکنې، چې هغه زیاته برخه یې له ketabton.com څخه خواره شوې:

<u>:(Vienna (Austria 1988</u>

<u>لومړی:</u>

topological Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact .H.K Page 117 – 122 ; general algebra 6 algebra : contributions to

<u>:(Vienna (Austria 1987</u>

<u>دویم:</u>

لومړی-und Aproximation durch Polynime in Universalen Interpolation Diss . Uni. Wien . Algebren

دویم-*and Aproximation by Polynome in universal Interpolation the University of Vienna/Austria Dissertation at ,Algebras*

لاندې د شمیرپوهنې پښتوټول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کلتوري ودې ټولنه،،له خوا چاپ شوي دي
<u>:(Bonn (Germany 2000</u>

دریم: د شمیرپوهنې ستر کتاب : د شمیرپوهنې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کې چاپ او دا نوې لیکنه به یې څنو ځایونو غزېدلې او څنې ځایونه ترې لرې شوي دي)
<u>:(Bonn (Germany 2003</u>

څلورم: څمککچپوهنه(هندسه) ، په سلو، زرو کې شمیرنه، د ګټې – او کټې د کټې شمیرنه ، د اختمالوالي شمېرنه کتاب د ښوونځي ټولې اړتیاوې پوره کوي
<u>:(Bonn (Germany 2003</u>

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton:com ته پورته شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

:(Bonn (Germany 2003

شپږم: د شمیرپوهني انګرېزي – پښتو ډکشنري.(ketabton:com ته پورته شوی)
:(Bonn (Germany 2003

اووم: د شمیرپوهني الماني - پښتو- او پښتو الماني ډکشنري (ketabton:com ته پورته شوی)

dictionary German/ Pashto and Pashto/German Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

اتم: دفرنځیال برابرون (دا کتاب په دې ځانګه کې یو پیل دی، ساده لیکل شوی) (ketabton:com ته پورته شوی)

equation Translation; An Introduction Differential
Germany): 2003) Bonn

نهم: د شمیر پوهني فرمولونو ټولګه
Formulas Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

لسم: شمیرپوهنه له عربي په پښتو

:(Bonn (Germany 1997

یوولسم: د افغانستان په هکله سپینې خبرې: په المان کې

،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خو

یادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شینواري د ،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خوا درې سیاسي مجلې هم را وستلې.

ژباړې او نورې لیکنې:

: *(Brinkmann. (From Brinkmann.du.de .Prof*

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې د برېنکمن لیکنې چې له پرېنکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي. دا کتابونه د ښوونځي له پاره او همداسې د کانکور ازموینې له پاره ګټور دي.

دولسم - شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره لومړی ټوک (ketabton:com ته پورته شوی)

دیارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دویم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

څوارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دریم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځلسم - د احتمالوالي شمیرنه د ښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

شپاړسم – احصایه یا ستاتیستیک دښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

لاندې کتابونه د شتوتګارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم – انالیزی ۱ (ketabton:com ته پورته شوی)

اتلسم – انالیزې ۲(ketabton:com ته پورته شوی)

نولسم – کرښیز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

شلم - د شمیرپوهنې بنسټونه (ketabton:com ته پورته شوی)

یوېشتم - د فرمولونو ټولګه(ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ویشتم – فنکشنل انالیز(ketabton:com ته پورته شوی)

درویشتم – وکتور شمیرنه (ketabton:com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

څلرویشتم – له www/grundstudium.info/linearealgebra. څخه:کرښیز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

پنځویشتم – Georg Gutenbrunner ګڼونپوهنه یا د اعدادو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما ليکنې
:(Germany) Bonn

شپږویشتم - د شمیرپوهنې ستر کتاب دویم چاپ لومړۍبرخه: د پوره تغیراتو سره : دا کتاب د شمیرپوهنې برخې برسيره د انجنري، فزيک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زدهکوونکو لپاره پوره ګټور دی. په کتاب کې د اړتیا سره زیاتونه او کونه راغلي (ketabton:com ته پورته شوی)

اوه ويشتم- د شمیرپوهنې ستر کتاب دویمه برخه (ketabton:com ته پورته شوی)

اته ويشتم - ځمککچپوهنه (هندسه) دویم چاپ د پوره تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

نه ويشتم – الجبر بنستونه دویم چاپ له تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

دېرشم - ډېری پوهنه یا سټ تیوري (ketabton:com ته پورته شوی)

یودېرشم – د شمیرپوهنې سم اند (منطق رياضي) (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه دېرشم - د يو څو شمیرپوهانو ژوندليک(ketabton:com ته پورته شوی)

دريدېرشم – د شمير پوهنې ګډې وډې ليکنې

څلوردېرشم- داهم ژباړه ده، خو ليکونکی يې متآسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انتيګرال شميرنو ته تمرينونه او اوبيونې يا حلونه يې(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه دېرشم – د شمیرپوهنې انګریزې پښتو او عربي + درې ډکشنري

شپږدېرشم – د شمیرپوهنې پښتو انګرېزي ډکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

اوه دېرشم – د شمیرپوهنې پښتو ډکشنري د شمیرپوهنیزو ویيونو په پښتو روښانه ونه(ketabton:com ته پورته شوی)

اته دېرشم - د زړه له کومې(دا هغه ليکنې دي، چې ځنې يې په نړيول جالونو کې خپرې شوي دي.)

نه دېرشم – د افغانستان په هکله سپينې خبرې، چې وبه غزيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلوېښتم– د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپرېږي: د ګروپونو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

- د ښوونځي لپاره فزیک د برینکمن لیکنه

له پنځم ټولګي څخه تر اووم ټولګي پورې ژباړل شوی (دا چې زما دویم مسلک فزیک دی، دا لیکنې ژباړم. دا هم د دې لیکوال یوه ډېره ښه لیکنه ده، چې -د شمیرپوهنې په څیر- دلته هم زیات تمرینونه د حل یا اوبیونې سره په کې راغلي او ماته زیات ګټور برېښي) او دالاندې د برینکن څخه راژباړلي

یوڅلوېښتم - فزیک لومړۍبرخه (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه څلوېښتم – فزیک دویمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton:com ته پورته شوی)

دربڅلوېښتم – د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شمیرپوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د دښوونځي کتابونو د هر کتاب یوې برخې ناسمونونو ته ګوته نیول شوې او ناسمونونه بیا سم شوي هم دي.(ketabton:com ته پورته شوی)

څلورڅلوېښتم – د فزیک کوچنۍ ویونو دکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه څلوېشتم – پرېپوزېشن یا اړیکویونه.(ketabton.com ته پورته شوی)

شپږڅلوېشتم = ژبسمون(پښتو کې ناسم راننوتي ویونه، چې سم شوي دي) (ketabton.com ته پورته شوی)

اوه څلوېښتم – پښتو ژبلار یا ګرامر ۲۰۲۰ همدا کتاب (ketabton.com ته پورته شوی)

اته څلوېشتم – ژبسمون (که غواړۍ دویم غزېدلي لیکنه) : له پخوانۍ لیکنې څخه نوی شوی او پوره غزېدلی ۲۰۲۰.(ketabton.com ته پورته شوی)

تازه لیکلي خو تراوسه کتابتون ته نه دي پورته شوي او دا د ځانله لیکنو په توګه له درې کاله را په دیخوا د تاند او په دا ورسته کې د دعوت او همداسې د نورو د ج څخه خورېږي او خواره شوي دي. په دې کتاب کې د پښتو ناسم ننوتي ویونه څېړل شوي ناسمونونو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوته نیول شوي او په دلایلو روښانه .شوي، چې ژبمينوالو لهپارهيي لوسته او ګوتنيونه اړيينه ده.

نهه څلوېښتم – داسې څه له فلسفې ۲۰۲۰(ketabton.com ته پورته شوی)

پنځوسم – ژبې مري او نورې ليکنې ۲۰۲۰ (ketabton.com ته پورته شوی)

دا اوس خورنې ته چمتو: هيله ده چې کتابتون.کوم (ketabton.com ته پورته شوی) کې يې وکتلی شئ

يوپنځوسم- پښتو ژبلار د ښوونځي لپاره. همدا کتاب

دوه پنځوسم- هر څه د ژبې په چوپړ کې.

دوه پنځوسم- هر څه د ژبې په چوپړ کې.

درېپنځوسم- د نړۍ هوښيارتياوې.

څلورپنځوسم – د جبران خليل غوره خبرې .

پنځه پنځوسم- ټوليز سم اند همدا کتاب .

شپږپنسوسم: غوره ويناوې. دويمه برخه.(همدا).

اوه پنځوس: د حالتونو څېړنپای (همدا کتاب)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان میرې شینواري ژوند ته یوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل یې نوم ،،میرې،، وو. د رحمابابا لیسه کې نوملیکلو وروسته په ماخان باندې بدل شو)

د کورنۍ نوم : شینواری

د پلار نوم: ارواښاد نورالرحمان

د مور نوم: ارواښاده پستو بي بي

د نیکه نوم: ارواښاد حسن خان

د نیا نوم: ارواښاده صبره بي بي

دزیږېدو کال: ډاکتر ماخان شینواری د ۱۹۴۶ ز ک د سپتمبر په ۱۵ نېټه زیږېدلی دئ (دا خو هغه رسمي ز ک دئ. سمه نیټه یې ۱۳۲۲ او ۱۳۲۰ ش ه کلونو منځ کې باید وي، خو تره مې وایي ۱۳۲۰ ه ک دئ)

د زیږېدو ځای: ننګرهار د شینوارو د هسکې مېنې ولسولي په مورګې کلي کې زیږېدلی.

د مورګۍ غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه له قرانکریم تر پنجکتاب، خلاصه، مونیه، ګلستان پورې، چې دا مو بیا په ښوونځې هم لوستل، لوستلي، خو بې له دې چې پوره پرې پوه شي.

کلیوالي ښونځي: له ۱۹۵۱ تر ۱۹۵۴ پورې د هسکې مېنې مورګۍ لومړني ښونځي، چې دی یې هم د لومړنیو زدکوونکو له ډلې څخه وو.

د رحمان بابا لېسه : له لومړي او بیا له دریم تر ۱۲ ټولګي پورې له ۱۹۵۴ تر۱۹۶۵ پورې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی د رحمان بابا لیسه کې له دریم تر ۱۲ ټولګي پورې د خپل ټولګې اولنمره پاتې شوی.

۱۹۶۶ ز ک د کابل پوهنتون دطب پوهنځي په همدې کال کې

۱۹۶۶ ز ک د سپتمبر میاشت د ښوونځي برس له لارې اتریش ویانا ته تګ.

۱۹۶۶ تر ۱۹۶۷ کال پورې ویانا اړوند مودلینګ کې د الماني یا ښه یې اتریشي ژبې او د دیارلسم ټولګي لوست.

اکتوبر ۱۹۶۷ د وینا پوهنتون کې نوملیکنه، چې د پوره زیاتو ستونځو سره په ۱۹۸۹ ز ک کال کې د ډاکتری په اخستلو بریالی شو(دا نو پوره ستونځې دي).

له۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنیو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ دمارچ لومړۍ نیټې څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بون جرمني کې د افغانستان جمهوریت سفارت کې د سفیر دندې د شارژد افیر(صفر نه وو) د نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمنې کې سیاسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون څخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پیداېښتي پوهنو څانګه کې دنده.

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ څخه د ۲۰۰۹ زک دسمبر پورې د ریاضي څانګه کې د پوهنې وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شینواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۱۹ ۹۷ څخه همدا د کتابونو لیکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخان میرې په ۱۹۷۲ کې له لرې د میرمن ښاپیرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتریش ویانا ته ورغلی.

ده د میرمن ښاپیرۍ سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي ځښتن په اتریش ویانا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچیان وبخښل، چې ځانګه او اباسین نومیږي. ځانګه په المان کې د پوهنتون علمې همکاره وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسین ملي اقتصاد او ټولنیزه سایکولوژي لوستلې.

ډاکتر شینواري ته د پوهنیزو هلو ځلو له امله ستاینلیکونه:

۱ – د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني

۲ – د افغانستان کلتوري ټولنه کولن میشنیش. جرمني

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library